

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้เป็นไปตามเป้าหมาย ในเบื้องต้นจะเป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน ครู เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาที่ร่วมปฏิบัติการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้กล่าวแล้วนั้น มีสภาพทั่วไปใกล้เคียงกัน อยู่ในท้องถิ่นชนบท และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะทางจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ถึงแต่ละโรงเรียนประมาณ 10-15 กิโลเมตร นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเกษตรกรที่ค่อนข้างยากจน อาชีพผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ทำนา สภาพคมนาคมอาศัยถนนลูกรัง เป็นเส้นทางติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน และเป็นเส้นทางเดียวเท่านั้นที่มีอยู่ ในช่วงฤดูฝนสภาพถนนชำรุดทรุดโทรมมาก ทำให้การเดินทางเข้า-ออกหมู่บ้านซึ่งใช้รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ อยู่ในสภาพที่ลำบากพอควร และแต่ละโรงเรียนมีถนนที่อยู่ในสภาพดังกล่าวประมาณ 4-6 กิโลเมตร จากถนนสายหลัก

การจัดชั้นเรียนและจำนวนครู

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนและครู โรงเรียนวัดญาณรังษาราม เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2537

ชั้น	จำนวนนักเรียน			ชื่อครูประจำชั้น	
	ชาย	หญิง	รวม		
อนุบาล 1	18	15	33	นางกฤษณา	สวนสุวรรณ
อนุบาล 2	10	5	15	นางกัณหา	ธีระวัฒน์
ประถมศึกษาปีที่ 1	11	6	17	นางภาวณี	ไกรกุล
ประถมศึกษาปีที่ 2	10	11	21	นางนิตยา	บุญช่วย
ประถมศึกษาปีที่ 3	8	11	19	นายเพด็จ	ปิ่นหลังทรัพย์
ประถมศึกษาปีที่ 4	11	8	19	นางสาวจินตนา	กิมเต็ง
ประถมศึกษาปีที่ 5	11	14	25	นายสมภพ	วรรณท์
ประถมศึกษาปีที่ 6	13	11	24	นายสมพงษ์	พรงาม
				นายอำพล จุลศรีไกรวัล ช่วยราชการกลุ่ม	
รวม	92	81	173	นายสกล	กุลประเสริฐ อาจารย์ใหญ่

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนและครูโรงเรียนวัดนิลราชวรวิหารบารุง เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2537

ชั้น	จำนวนนักเรียน			ชื่อครูประจำชั้น	
	ชาย	หญิง	รวม		
เด็กเล็ก	8	5	13	นางคารา	ราษฎร์นิยม
ประถมศึกษาปีที่ 1	9	7	16	นางสาวกอบแก้ว	ด้วงประเสริฐ
ประถมศึกษาปีที่ 2	7	10	17	นางกฤษณา	สาระพันธ์
ประถมศึกษาปีที่ 3	6	6	12	นายไกร	มุสิกุล
ประถมศึกษาปีที่ 4	8	12	20	นางปาณิศา	ต. วัฒนผล
ประถมศึกษาปีที่ 5	4	11	15	นายกิตติ	ขุนรัตน์
ประถมศึกษาปีที่ 6	3	9	12	นางเขาวดี	ล้ำกิจจา
รวม	45	60	105	นายสมชาติ ทองไพจิตร	อาจารย์ใหญ่

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนและครูโรงเรียนวัดบึงนาราง เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2537

ชั้น	จำนวนนักเรียน			ชื่อครูประจำชั้น
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	7	12	19	นางสาวปัทมา วันหวัง
อนุบาล 2	17	16	33	นางสาวสายจรรยา บัณบัวงาม
ประถมศึกษาปีที่ 1	10	13	23	นางสาวสงว เรืองรักษ์
ประถมศึกษาปีที่ 2	14	10	24	นางอุทัย พุทธพงศ์พันธ์
ประถมศึกษาปีที่ 3	15	15	30	ว่าที่ ร.ต.ธวัช เชนส์ัญญายุทธ
ประถมศึกษาปีที่ 4	12	12	24	นายประดิษฐ์ สิมขำ
ประถมศึกษาปีที่ 5	14	9	23	นางจันทน์ ขวัญศิริ
ประถมศึกษาปีที่ 6	10	10	20	นางอุไรวรรณ พองสุวรรณ นายคัมภีร์ สุกใส รักษาการตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่
รวม	99	97	196	นายทองใบ อู่เงิน อาจารย์ใหญ่ ลาศึกษาต่อ

จากตารางที่ 1-3 แสดงจำนวนครูและนักเรียน พบว่า เป็นโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก (สพข., 2534, หน้า 28) มีชั้นละ 1 ห้องเรียน มีครูพอดีกับชั้นเรียน มีเพียงผู้บริหารเท่านั้นที่ไม่ต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้น ดังนั้นจึงทำให้คณะครูภายในโรงเรียนมีความสนิทยกันเอง มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และครูจะมีโอกาสอยู่รวมกันอย่างพร้อมเพรียงเสมอๆ เช่น การเดินทางไป-กลับ พร้อมกัน พักกลางวันรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งมีผู้บริหารเท่านั้นที่ร่วมกับครูเป็นครั้งคราวอย่างไม่เป็นทางการ

ในจำนวนครู 26 คน ตามตารางข้างต้นนั้น มีผู้บริหาร 3 คน และครูอีก 2 คน เท่านั้น ที่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในบริเวณโรงเรียน และภายในหมู่บ้านเดียวกัน ส่วนครูอีกจำนวน 21 คน เดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านพักกับโรงเรียน โดยมีระยะทางที่วัดประมาณ 20-30 กิโลเมตร และมีบางคนเดินทางที่วัดเกินกว่า 50 กิโลเมตร

ได้กล่าวแล้วว่าสภาพการคมนาคมในช่วงฤดูฝนมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพถนนที่ทรุดโทรม ดังนั้น ครูจะหลีกเลี่ยงการใช้รถจักรยานยนต์ในช่วงที่มีฝนตกชุก และอาศัยรถยนต์ของเพื่อนครูที่อยู่โรงเรียนเดียวกัน ดังนั้นครูส่วนใหญ่จึงเดินทางไป และกลับพร้อมกัน

การจัดการเรียนการสอน

การวางแผนในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ต่างก็ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเดียวกัน ด้วยวิธีครูประจำชั้นสอนทุกวิชาในชั้นที่ตนเองรับผิดชอบ เมื่อถามถึงเหตุผลในการปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งผู้บริหารและครูต่างก็มีความเห็นว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ก็อาจจะมียกข้อดี และข้อเสียบ้าง ดังนี้

ข้อดี

1. ครูอยู่ใกล้ชิดนักเรียน สามารถดูแล สั่งสอนอบรมได้เต็มที่
2. ครูสามารถที่จะเน้นบางวิชา ได้เต็มที่ โดยเฉพาะวิชาที่จำเป็นต้องนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้โดยอาศัยวิธีการยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสม
3. สามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความต้องการ เมื่อพบว่างานที่มอบหมายให้นักเรียนแล้ว นักเรียนยังไม่เสร็จ และบางคนทำงานช้า และการสอนบางครั้งต้องการเวลามากอย่างต่อเนื่อง เช่น งานประดิษฐ์ งานเกษตรกรรม
4. ครูสามารถทำงานอื่น ๆ ได้พร้อม ๆ กับเวลาทำการสอน เช่น งานเอกสารประจำชั้นเรียน สร้างสื่อการสอน ทำอาหารกลางวัน และโครงการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
5. เนื่องจากครูพอสักชั้นเรียน ครูจึงไม่มีเวลาพักผ่อน การจัดการเรียนแบบยืดหยุ่นเวลา ครูสามารถพักผ่อนบ้างขณะนักเรียนทำกิจกรรม

ข้อเสีย

1. การยืดหยุ่นเวลามาก ๆ ทำให้บางวิชาถูกละเลย เป็นวิชาที่ไม่มีความสำคัญ เช่น กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ทำให้ขาดการอบรมด้านคุณธรรม และพื้นฐานชีวิตตามที่หลักสูตรต้องการ

2. ครูแต่ละคนจะสอนได้ไม่ครบทุกวิชา เพราะครูแต่ละคนมีความถนัดในแต่ละวิชาไม่เท่ากัน โดยเฉพาะกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ซึ่งต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ การปรุงอาหาร เย็บปักถักร้อย เป็นปัญหาสำหรับครูชาย พลศึกษา การเกษตร เป็นปัญหาของครูสตรี เป็นต้น

3. การสอนคนเดียวทำให้ครูยืดหยุ่นเวลาตามความพอใจ ทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นที่จะเร่งทำงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด จนเกิดความเคยชิน เป็นคนทำงานช้าและบกพร่องในกิจนิสัยที่จะเป็นคนที่มีความตั้งใจ และตรงต่อเวลาในการทำงาน

4. การที่ครูสอนทุกวิชา ทำให้ครูทำงานหนักเกินไป ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอน จัดหาสื่อการสอน และการสอน จนทำให้เกิดความเหนื่อยหน่ายต่อการที่จะสอนให้มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรต้องการ

การเตรียมการสอน เป็นเอกสารสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เป็นหลักฐานในการสอนของครู และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติการสอนจริง ซึ่งครูทุกคนต่างก็รู้ถึงประโยชน์ในการจัดทำบันทึกการสอนกันเป็นอย่างดี แต่เมื่อถามถึงการทำบันทึกการสอน ครูทุกคนกลับตอบว่าเป็นสิ่งน่าเบื่อหน่าย ครูส่วนใหญ่มีการทำบันทึกการสอนอย่างย่อ ๆ และมีเพียงส่วนน้อยที่บันทึกการสอนครบตามเวลาในตารางสอน เมื่อถามถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบันทึกการสอนในทางปฏิบัติจริง ครูส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า เป็นคำสั่งจากผู้บริหารต้องมี เพื่อให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตรวจสอบเมื่อทำการนิเทศโรงเรียน และเป็นหลักฐานขอความดีความชอบประจำปี ส่วนที่มีไว้ใช้ในการสอนจริงก็มีอยู่บ้าง เมื่อถามถึงสาเหตุที่ไม่สามารถทำบันทึกการสอนอย่างละเอียด จนสามารถใช้สอนได้จริงนั้น ส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่มีเวลาเพียงพอ และแต่ละวันสอนหลายวิชา และบางคนใช้เวลาในการสอนทำบันทึกการสอนไปพร้อม ๆ กันบางคนยังทำบันทึกการสอน ทำให้เสียเวลา ทำให้เกิดความกังวล ซึ่งถ้าไม่ทำบันทึกการสอนก็สามารถสอนได้ เพราะสอนเป็นประจำทุกปีจนจำได้

ภารกิจสนับสนุนการเรียนการสอน

ภารกิจของครูโรงเรียนประถมศึกษา นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ได้พยายามศึกษาอย่างใกล้ชิดเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอยู่เหมือนกัน ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้ทำการวิจัยทั้ง 3 โรงเรียน มีครูผู้สอนที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนภายในชั้นของตน ซึ่งมีโรงเรียนละ 7-8 คน ต้องรับผิดชอบโครงการ และงานต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการและงานที่โรงเรียนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

- 1.1 โครงการสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน
- 1.2 โครงการอาหารกลางวันนักเรียน
- 1.3 โครงการอนามัยโรงเรียน
- 1.4 โครงการห้องสมุดประจำโรงเรียน
- 1.5 โครงการประชาธิปไตยนักเรียน
- 1.6 โครงการเกษตรกรรมโรงเรียน
- 1.7 โครงการห้องสื่อการสอน
- 1.8 โครงการอนุรักษ์ดนตรีไทย
- 1.9 โครงการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน
- 1.10 โครงการอุทยานการศึกษา
- 1.11 งานการเงิน
- 1.12 งานพัสดุ
- 1.13 งานสารบัญ

ฯลฯ

2. โครงการและงานที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว

- 2.1 โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ
- 2.2 โครงการปลูกกล้วยน้ำว้าเฉลิมพระเกียรติ
- 2.3 โครงการวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2.4 งานอบรมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ติดตามประสานงาน

2.5 งานสร้างสื่อการสอนในโรงเรียน

2.6 งานจัดสร้างข้อทดสอบประจำภาคเรียน

2.7 งานสำรวจข้อมูลต่าง ๆ

ฯลฯ

จากงานและโครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันที่รวบรวมมาไว้นี้ จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาได้มีการปฏิบัติงานมากมายซึ่งเป็นเรื่องน่าคิดว่า งานพิเศษเหล่านี้จำเป็นและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

การใช้เวลาของครู

การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเป็นเรื่องน่าศึกษาอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งพบว่า มีครูพลัดเปลี่ยนกันไปราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเองในโรงเรียน เช่น การประชุมปฏิบัติการ อบรม สัมมนา พานักเรียนไปแข่งขันกีฬา รับ-ส่งวัสดุอุปกรณ์ และเอกสารราชการ รวมถึงการลาตามระเบียบราชการ ซึ่งถ้านำมาพิจารณาแล้ว การที่ครูไม่เข้าสอนด้วยเหตุใดก็ตามล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากครูในโรงเรียนมีจำนวนที่พอดีกับชั้นเรียน ดังได้กล่าวรายละเอียดไปแล้ว และจากการสำรวจสมุดลงเวลาปฏิบัติการของครู ซึ่งเป็น 1 ใน 3 โรงเรียนที่ทำการวิจัยพบว่า มีเวลาที่เปิดทำการสอนระหว่างเดือนมิถุนายน 2537 ถึงเดือนกันยายน 2537 รวมทั้งสิ้น 86 วัน ทั้งครูและผู้บริหารเดินทางไปราชการ และลา ทำให้ครูอยู่ไม่ครบทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 43 วัน และวันที่ครูอยู่ปฏิบัติหน้าที่และทำการสอนครบทุกคนในโรงเรียน 43 วัน

นอกจากการที่ครูเดินทางไปราชการและลาหยุดแล้ว ยังได้พบอีกว่าครูมักใช้เวลาในการสอน จัดทำกิจกรรมโครงการ และงานที่ได้รับมอบหมายไปพร้อม ๆ กับขณะที่สอน และบางครั้งปล่อยให้นักเรียนทำงานลำพัง โดยที่ครูไม่ปฏิบัติภารกิจอีกด้านหนึ่งของโรงเรียน เช่น การปรุงอาหารกลางวัน การสำรวจพื้นที่การเกษตรโรงเรียน การทำเอกสาร การเงิน พัสดุ สารบัญ รวมถึงการพิมพ์ข้อสอบ เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ นักเรียนขาดการดูแลควบคุมใกล้ชิด ทำให้ขาด

ระเบียบวินัย ไม่ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายเท่าที่ควร ครูจึงมักใช้วิธีการลงโทษด้วยวาจา ถ้อยคำที่รุนแรง รวมไปถึงการทำให้โทษด้วยการเริ่มต้นทำให้เจ็บ เพื่อให้นักเรียนอยู่ในระเบียบ และตั้งใจทำงานมากกว่าที่จะใช้วิธีการทางจิตวิทยา

การใช้ห้องเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในอาคารเดียวกันทุกชั้นเรียน การที่ครูไม่อยู่ในห้องเพียงห้องเดียว จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนทั้งโรงเรียนได้ ถ้านักเรียนในห้องที่ครูไม่อยู่ ขาดระเบียบวินัย นักเรียนจะเล่นและส่งเสียงดัง ส่งผลกระทบถึงห้องข้างเคียง จึงจำเป็นที่ครูห้องข้างเคียงต้องเข้าสอนแทน หรือลงโทษ และบางครั้งต้องให้ออกไปเล่นที่สนามด้วยความรำคาญ จึงนับว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาอีกส่วนหนึ่ง ที่ทำให้คุณภาพผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ในการที่ครูไม่อยู่ในห้องเรียน และทำให้นักเรียนสร้างความรำคาญให้กับห้องเรียนอื่น ๆ นั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนจะเข้าทำการสอนแทน ดูว่าจะเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด แต่ก็มิใช่เป็นวิธีที่ถูกต้อง เนื่องจากผู้บริหารบางคนห่างเหินจากการสอนมานาน และมีงานอื่นๆ อีกมาก จึงไม่มีเวลาเตรียมการสอนโดยเฉพาะ บันทึกการสอนที่ครูจัดเตรียมไว้ในการสอนล่วงหน้า ก็เป็นบันทึกการสอนแบบย่อ ๆ ที่ผู้บันทึกเข้าใจเพียงคนเดียว ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นเพียงแต่ควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ ไม่สร้างความรำคาญให้กับห้องข้างเคียงเท่านั้น

วิธีการสอนของครู เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบทั่ว ๆ ไป รวมถึงพูดคุยกับนักเรียนและเพื่อนครู พบว่าครูผู้สอนบางคนมีวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ แต่ก็ยังมีครูอีกส่วนหนึ่งที่ยังยึดการสอนแบบเดิม เช่น แบบบรรยาย การให้อ่านหนังสือแบบเรียนและทำแบบฝึกหัดเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ง่ายที่สุด และเมื่อถามถึงเหตุผล คำตอบที่คล้ายคลึงกันก็คือ ไม่มีเวลาเตรียมตัว ขาดสื่อการสอน รวมไปถึงบางคนได้อธิบายว่า การสอนเพียงเพื่อให้นักเรียนผ่านจุดประสงค์ ก็น่าเป็นสิ่งที่ควรพึงพอใจ

แต่อย่างไรก็ตาม ครูทุกคนมีความตั้งใจในการปฏิบัติการสอน ซึ่งมีเพียงเทคนิควิธีการสอนเท่านั้นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมตัว ความสะดวกในการจัดหาวัสดุประกอบการสอน และเนื้อหาวิชาที่ครูผู้สอนมีความถนัด

ในการทำวิจัยครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีความแตกต่างกัน เช่น ความตั้งใจในการทำงาน ความมีระเบียบวินัยในห้องเรียน การกล้าแสดงออก ความมีระเบียบของสมุดทำงาน ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับวัยและชั้นเรียน ความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเครื่องสะท้อนที่ชัดเจน ของครูผู้สอนในแต่ละชั้นว่ามีความเอาใจใส่อย่างจริงจัง ต่อเรื่องต่าง ๆ ในการอบรมสั่งสอนมากน้อยเพียงใด

การปฏิบัติการนิเทศ

จากการสังเกตและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีการปกครองแบบอ้อมลุ่มและเป็นกันเองกับครูผู้สอน ในการประชุมครูภายในโรงเรียน ผู้บริหารได้แจ้งให้ทราบว่าต้องมีการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีการเขียนโครงการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้นเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนทุกปี โดยมีครูวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้ทำการนิเทศร่วมกัน อาจารย์ใหญ่ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเคยผ่านการอบรมวิธีการนิเทศภายใน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จัดขึ้น พร้อมกับมีคู่มือและเอกสารประกอบในการปฏิบัติงานนิเทศ นอกจากนี้ยังจัดทำแบบสำรวจให้โรงเรียนรายงานผลนิเทศภายในไปยังสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภออยู่เป็นประจำ และนอกจากนั้นคณะศึกษานิเทศก์อำเภอยังมีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในอีกขั้นตอนหนึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารยังไม่เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติการนิเทศอย่างชัดเจน ยังคงใช้วิธีการตรวจสอบเอกสารประจำชั้น สังเกตการสอนของครูจากภายนอกห้องเรียน ไม่ได้สร้างข้อตกลงและความอบอุ่นใจให้ครูยอมรับได้ ไม่ได้กำหนดวิธีการนิเทศ และแจ้งให้ครูทราบอย่างชัดเจน ยังไม่กล้าที่จะทำการนิเทศอย่างตรงไปตรงมา เพราะกลัวครูไม่ยอมรับ โดยเฉพาะครูวิชาการที่ทำการตรวจสอบเอกสาร ตรวจสอบการทำงานของนักเรียน วัตถุประสงค์วิธีการเรียนของนักเรียน ทำให้เพื่อนครูอึดอัดใจและไม่ยอมรับวิธีการดังกล่าว จนในที่สุดการปฏิบัติการนิเทศภายในก็ค่อย ๆ มีความสำคัญน้อยลง จนเหลือเพียงทฤษฎีเท่านั้นที่มีไว้รายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา

ในความเป็นจริงแล้ว ถึงแม้ผู้บริหารกล่าวว่า การนิเทศไม่สามารถจะกระทำได้ดีก็ตาม แต่จากการตรวจสอบสมุดบันทึกการประชุมของแต่ละโรงเรียนนั้น ได้มีการพูดถึงปัญหาการเรียนการสอน ในการประชุมเกือบทุกครั้ง และมีการเสนอแนะ มีผู้ตั้งปัญหาสอบถามวิธีแก้ไข มีการพาครูไปดูโรงเรียนดีเด่นด้านการเรียนการสอน มีการพูดถึงการเตรียมการสอนโดยใช้บันทึกการสอน การเสนอแนะวิธีการเพื่อส่งนักเรียนเข้าประกวดด้านวิชาการ จึงนับได้ว่าการนิเทศภายในยังคงมีอยู่บ้าง แต่ผู้บริหารอาจกลับสนรูปแบบวิธีการนิเทศภายในนั่นเอง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่ผ่านมา ผู้ทำการวิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อนำมาใช้สัมภาษณ์ครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้ทำการวิจัยทดลองทั้ง 3 โรงเรียน โดยสัมภาษณ์เฉพาะครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด จำนวน 18 คน ซึ่งสามารถที่จะสรุปคำตอบของครูผู้สอนทุกคนออกเป็นแต่ละข้อดังนี้

1. ท่านเคยได้ยินคำว่า "การนิเทศภายใน" หรือไม่ และเข้าใจความหมายว่าเป็นอย่างไร

ครูผู้สอนทุกคนตอบว่า เคยได้ยินจากผู้บริหารของตนพูดเสมอ ๆ และความหมายของการนิเทศภายในก็คือ การแนะนำ การชี้แจง ปรึกษาหารือข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียนการสอน ทั้งจากผู้บริหารและจากเพื่อนครูด้วยกันเอง ด้วยวิธีการต่างๆ หลายรูปแบบ เช่น การใช้เครื่องมือวัด การใช้ข้อทดสอบ การสังเกตการเรียนการสอน การให้กำลังใจ ซึ่งครูส่วนมากให้ความหมายถูกต้อง ถึงแม้จะไม่ใช่ข้อความที่สมบูรณ์นักก็ตาม

2. ในปีการศึกษาที่ผ่านมา โรงเรียนของท่านได้กำหนดแผนปฏิบัติการนิเทศภายในหรือไม่ และกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานไว้อย่างไร

ครูผู้สอนตอบว่ามีการกำหนดไว้ ส่วนการกำหนดขอบเขตการปฏิบัตินั้น ครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนตอบในแนวทางคล้ายกัน คือ ผู้บริหารทำการนิเทศงานด้านการเรียนการสอน มีครูวิชาการประจำโรงเรียนเป็นผู้ช่วยผู้บริหารทำการนิเทศ มีการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพการสอนของครู ตรวจสอบบันทึกการสอน มีสมุดบันทึกการนิเทศ ตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงภายในหลังการนิเทศ มีการพูดถึงการสังเกตการสอน และการสาธิตการสอน จัดทำปฏิทินการนิเทศ

3. มีการปฏิบัติการณ์ที่ครบตามแผนการปฏิบัติการณ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และอุปสรรคในการดำเนินการมากน้อยเพียงใด

คำตอบที่ได้รับคือ มีการปฏิบัติแต่ไม่ครบทั้งตามวิธีการและเวลาที่กำหนด มีอุปสรรคหลายประการ เช่น เวลาของผู้ทำการณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้บริหารงานมาก และครูวิชาการต่างก็ต้องสอนนักเรียน เช่นเดียวกับครูอื่นๆ ครูรู้สึกกังวลใจเมื่อถูกตรวจสอบการปฏิบัติงานเอกสารต่าง ๆ ครูรู้สึกไม่พอใจครูวิชาการคอยตรวจสอบการทำงานของเพื่อนครูด้วยกัน ผู้บริหารแนะนำในสิ่งที่ครูมีความเข้าใจดีแล้ว เป็นต้น ในส่วนของครูวิชาการที่รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยในการนิเทศ มีความรู้สึกที่ครูไม่ยอมรับ และแสดงความไม่พอใจ ซึ่งมีความอึดอัดใจมาก และไม่กล้าที่จะติเพื่อนครูบางคน ไม่กระตือรือร้น ก็ไม่อาจบอกได้

4. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อการนิเทศภายในที่จัดให้มีขึ้น ส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่สำเร็จ และไม่สบายใจที่ผู้บริหารเดินผ่านแล้วไม่เคยแนะนำว่าควรจะทำอย่างไร บางคนตอบว่าผู้บริหาร และครูวิชาการเอาไปเปรียบเทียบกับครูคนอื่นแล้วเกิดความไม่พอใจ บ้างก็อยากให้อย่างนิเทศไปทีละเรื่อง ผู้นิเทศต้องทำตัวอย่างให้ดูได้ด้วย เช่น ครูวิชาการต้องเก่งกว่าคนอื่นจึงจะสอนคนอื่นได้ ผู้บริหารต้องแก้ปัญหาได้ ผู้บริหารต้องสอนให้ดูได้ และมีครูบางส่วนตอบว่าถ้าการนิเทศทำจริงจัง ไม่ต้องกลัวว่าครูจะพอใจหรือไม่ ผู้บริหารควรวางแผนให้แน่ชัด ให้ครูทุกคนทำตามใครไม่ทำก็กำหนดโทษเอาไว้ด้วย และบางคนไม่เห็นว่าการนิเทศจะจำเป็นอย่างไร ครูทุกคนทำงานกันได้อยู่แล้ว และทุก ๆ ปีที่ผ่านมาไม่เคยมีการนิเทศก็สอนนักเรียนได้ดีอยู่แล้ว

5. ท่านคิดว่าให้โรงเรียนของท่านควรจัดให้มีการนิเทศภายในหรือไม่ ด้วยเหตุผลอะไร

ครูผู้สอนจำนวน 13 คน ตอบว่าควรให้มี เพราะบางวิชาสอนไม่ได้เพราะ ไม่ถนัด ครูทุกคนมีความคิดไม่เหมือนกัน การนิเทศทำให้ทุกคนทำงานไปในทางเดียวกัน ผู้บริหารเหมือนพี่เลี้ยงที่คอยช่วยเหลือขณะที่ครูเกิดปัญหาในการทำงาน ถ้าไม่มีนิเทศเลยเหมือนกับเราทำงานอยู่คนเดียว อยากให้นิเทศก็กลัวการตรวจสอบและตำหนิ และบางคนกลัวว่าการขอคำปรึกษาหารือบ่อย ๆ เพื่อนครูจะบอกว่าเป็นการสนิทกับผู้บริหารและเหมือนกับเป็นเด็กเลิ้งไม่ได้ ไม่ค่อยรู้เรื่องในงานที่ทำ จึงทำงานโดยความคิดของตนเองเป็นหลัก

ครูอีก 3 คนไม่แน่ใจ และ 2 คน เห็นว่าไม่ควรมีก็ได้ เหตุผลคือผู้บริหารมิได้ทำการนิเทศ ด้วยการพยายามแก้ไข้ปัญหา แต่เป็นการนิเทศเพื่อดูว่าครูคนใด มีความสามารถขยันขันแข็ง หรือเอาใจใส่มากนักน้อยเพียงใด มีผลต่อการพิจารณาเงินเดือนและอย่างน้อยที่สุด เป็นการนิเทศเพื่อ รายงานผลตามแนวนโยบายเบื้องต้นเท่านั้น

6. ถ้าจะกล่าวว่า "การนิเทศอยู่ในสภาพล้มเหลว" ท่านคิดว่าเป็นจริงหรือไม่ด้วยสาเหตุอะไร

ครูทั้ง 18 คน เห็นว่าเป็นจริง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน คือ ผู้บริหารนิเทศไม่เป็นครูไม่ศรัทธาการนิเทศของผู้บริหาร ผู้บริหารแต่งตั้งครูวิชาการมาควบคุมครู ทำให้ครูไม่พอใจ ผู้บริหาร ไม่มีอุดมการณ์ในการแก้ไข้ปัญหาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ผู้บริหาร ไม่มีความสามารถด้านการแก้ไข้ปัญหาการเรียนการสอน ผู้บริหารมีงานมาก รวมถึงมีเวลาเอาใจใส่งานวิชาการน้อย และผู้บริหารคอยดูแลแต่ความบกพร่อง จนทำให้ครูหมดกำลังใจ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จนไม่ต้องการที่จะปรึกษาหารือผู้บริหาร

7. วิธีการที่จะดำเนินการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้ได้ผลดีนั้น ท่านคิดว่า ควรทำอย่างไร

มีครูจำนวน 5 คน ที่ไม่ทราบจะตอบอย่างไร ครูอีก 13 คน ได้ตอบคำถามคล้ายคลึงกันคือ หากหรือปรึกษาในที่ประชุมว่าจะเร่งรัดคุณภาพด้านใด และกำหนดวิธีการให้ชัดเจน มอบหมายให้ครูไปดำเนินการกลุ่มละ 3 คนก็ได้ เช่น จะเร่งรัดให้เด็กเก่งงานประดิษฐ์ ครูที่เก่งด้านงานประดิษฐ์จะให้คำแนะนำกันเอง บางคนตอบว่าครูใหญ่จะต้องเอาใจใส่งานวิชาการอย่างจริงจัง คอยสอบถามงานด้านวิชาการของครู ถ้ามีปัญหามองต้องร่วมมือแก้ไข ผู้บริหารต้องมีความรู้เรื่องการนิเทศภายใน

8. ปัจจุบันนี้ครูผู้สอนต่างก็มีความรู้ เรียนจบระดับปริญญาตรีเกือบทุกคน ท่านคิดว่า การนิเทศ ยังจะมีความจำเป็นอีกหรือไม่ เพราะอะไร

ครูทุกคนยังกล่าวว่า การนิเทศจำเป็น ซึ่งครูบางท่านกล่าวอย่างน่าฟังว่าเหมือนแบบเตอริที่จำเป็นต้องมีการ "ชาร์จ" ไฟบ้าง โลกเราเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ การทำงานทุกอย่างย่อมมีปัญหา ย่อมต้องการหาบุคคลอื่นมาช่วยคิดแก้ไข การนิเทศต้องใช้ผู้มีความสามารถและ

ประสบการณ์สูงจึงจะมีประโยชน์ ครูท่านนี้กล่าวว่าเคยมีปัญหาในการสอน เมื่อสอบถามผู้บริหาร และครูก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เขาจึงต้องค้นคว้าตำรา จึงสามารถแก้ปัญหาได้ และเสนอแนะไว้ว่า การนิเทศนั้นถ้าผู้บริหารไม่มีความรู้ความสามารถ การนิเทศก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร มีแต่ความเสื่อมศรัทธาเพิ่มขึ้น

9. การนิเทศภายในคือการร่วมมือ ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน อยากทราบว่าท่านเคยมีส่วนในการนิเทศภายในอย่างไร

ครูส่วนใหญ่เกือบทุกท่านตอบว่า เคยให้คำปรึกษาหารือกัน และเคยขอความช่วยเหลือกันตามธรรมชาติของคนที่อยู่ด้วยกัน ส่วนการแต่งตั้งตามหน้าที่นั้นมีเพียงครูวิชาการเท่านั้นที่เคยได้รับหน้าที่ตามความเห็นชอบของผู้บริหาร เคยมีการลงหลักฐานการนิเทศในสมุติเทศ ก็ถือเอาการพูดคุยแนะนำ และปรึกษาหารือกันเป็นหัวข้อการนิเทศ แต่ระยะหลังไม่ได้บันทึก เพราะการพูดคุยปรึกษาหารือกัน กระทำได้ทุกที่ แม้แต่ไปเที่ยวด้วยกัน

10. การนิเทศภายใน ที่นิยมใช้กันนั้นมีหลายวิธี เช่น การประชุม การอบรม การสังเกต การสอน การพาไปดูงาน การอ่านหนังสือ ถ้าท่านเป็นผู้บริหาร และพบว่านักเรียนห้องหนึ่งมีผลการเรียนที่อ่อนมาก ท่านเห็นว่าควรใช้การนิเทศวิธีใด เพราะอะไร ซึ่งได้คำตอบ ดังนี้

ผู้ตอบจำนวน 5 คน เห็นว่าควรใช้วิธีการประชุม เพราะสามารถสอบถามปรึกษาหารือกันได้ว่าเด็กเรียนไม่เก่งเพราะอะไร ช่วยกันพิจารณาและหาวิธีแก้ไข บางครั้งมีข้ออยู่ที่เด็กอาจเป็นเพราะครูหรือข้อสอบยาก ไปก็ได้ ผู้ตอบจำนวน 3 คน เห็นว่าควรใช้วิธีการอบรมเพราะทำให้ครูได้รู้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบ ความขยันขันแข็งเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นขณะที่มีการอบรมครูได้มีโอกาส แสดงความคิดเห็นในบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้นจึงอาจพบวิธีการแก้ปัญหาได้ นอกจากนั้น ยังกล่าวว่าสิ่งที่เขาไม่เลือกวิธีอื่นนั้น เพราะการใช้วิธีประชุมหรือสังเกตการสอน อาจเป็นการทำลายน้ำใจของครูผู้นั้น ส่วนการดูงานไม่มีประโยชน์ ผู้ตอบจำนวน 7 คน เห็นว่าควรใช้วิธีสังเกตการสอนเพราะได้ทราบว่าครู สอนอย่างไร ใช้วิธีการ ใช้สื่อ ใช้คำพูด ดำเนินกิจกรรมอย่างไร และนอกจากนั้น การสังเกตการสอนทำให้ครูแก้ไขสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ โดยการรับคำแนะนำจากผู้บริหาร และวิธีอื่นๆ อาจจะไม่ต้องตรงเป้าหมาย เพราะการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น่าจะเกิดจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู

ส่วนการพาไปดูงานนั้น มีครูจำนวน 2 คน เห็นว่าเหมาะสมเพราะเป็นการไปดูตัวอย่างที่ดี ๆ เช่น ห้องเรียนจัดอย่างไร ครูแบ่งเวลาสอน และสอนอย่างไร เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงโรงเรียนของเรา

ส่วนอีก 1 คน ตอบว่า ควรจะประกอบกันทั้งหมด เพราะยังบอกไม่ได้ว่าครูไม่รู้ หรือรู้แต่ไม่ทำ

11. วิธีการนิเทศในข้อ 10 ที่ท่านตอบว่า เป็นวิธีที่น่าจะนำมาใช้แก้ไขปัญหาการเรียนการสอนนั้น มีหลักการปฏิบัติกว้าง ๆ อย่างไร ที่จะทำให้ท่านมีความพึงพอใจมากที่สุด

ครูบอกเหตุผลก่อนว่า ทำไมเราจึงต้องไปดูงาน จะได้ว่าควรดูอะไร ควรจะมีข้อมูลก่อนว่าครูนั้นขาดความรู้เรื่องอะไร จึงจัดส่งไปอบรมในเรื่องนั้น ผู้บริหารไม่ควรใช้อำนาจ แต่ต้องมีความรู้ความคิดดี และยุติธรรม ครูจึงจะกล้าปรึกษาปัญหา เช่น ให้ลองดูเขาสอนก่อนที่ผู้บริหารจะดู ขอให้ผู้บริหารพาไปดูครูคนอื่น ๆ ก่อนที่จะกล้าสอนให้ผู้บริหารดู เพราะกลัวการสอนไม่ดีและประหม่า ต้องบอกก่อนจึงจะเตรียมตัวสอนให้ดูได้ ส่วนครูที่ตอบว่าต้องใช้ทุกอย่างได้กล่าวว่า ผู้ที่รู้ตัวว่าบกพร่อง ย่อมอยากแก้ไขปรับปรุงตนเองเสมอ ดังนั้นเขาจะพอใจ ถ้าช่วยแก้ไขให้เขาได้ ไม่ว่าวิธีใดก็ตาม

12. ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา เมื่อท่านพบปัญหา ท่านมีวิธีแก้ปัญหาในอันดับแรกอย่างไร เพราะอะไร

มีคำตอบสรุปได้ 3 ประการ คือ ปรึกษาผู้บริหาร 4 คน เพราะน่าจะให้คำตอบได้ ปรึกษาเพื่อน 12 คน เพราะเพื่อนน่าจะเคยประสบปัญหาแบบเดียวกัน และปรึกษาแล้วไม่มีกั๊ก ไม่เสียหายอะไร และที่สำคัญคือ เพื่อนที่สนิทกันจะไม่ดูถูกกันทำให้อุ่นใจ มีอะไรจะปรึกษากันตลอดเกือบทุกเรื่อง พยายามคิดแก้ไขเอาเอง 2 คน ด้วยเหตุผลว่าต้องช่วยตัวเองก่อน ตนเองย่อมรู้ปัญหาเองได้ดี คนอื่นอาจจะช่วยตอบคำถามได้ แต่อาจนำไปใช้ไม่ได้ เพราะไม่รู้ปัญหาลึกซึ้ง เช่น ตัวเอง และเกรงใจไม่อยากจะรบกวนผู้อื่น

และ 2 คนหลังนี้ ผู้สัมภาษณ์ได้ถามเชิงปรึกษาอีกว่า ตามปกติคนเราต้องคิดก่อนเสมอ นั่นเป็นสิ่งถูกต้อง และเมื่อคิด หรือทำตามที่คิดแล้วไม่สำเร็จจะทำอย่างไร คำตอบที่ได้รับคือ ทุกคนจะปรึกษาเพื่อนก่อน

13. เราย่อมทราบกันดีว่า ผู้บริหารนั้นมึนงานมากจนบางครั้งทำให้การนิเทศภายในต้องเกิดอุปสรรคเกี่ยวกับเวลา ถ้าสมมุติว่ามอบหมายให้ท่านเป็นผู้ทำการนิเทศภายใน ท่านคิดว่ามีข้อดี และข้อไม่ดีอย่างไรบ้าง

สรุปข้อดี

1. พูดกันได้ตรงไปตรงมา
2. รู้ว่าเพื่อนบกพร่องอะไร เพราะอยู่ด้วยกันมานาน
3. แนะนำติเตียนแล้ว ไม่โกรธกัน
4. ไม่ต้องมีรูปแบบมากนัก ทำแบบคุยกัน

ข้อไม่ดี

1. เพื่อนคงไม่ศรัทธา เพราะไม่เก่งอะไร
2. คงไม่เชื่อถือ เพราะเป็นเพื่อนกัน พูดเล่นกันไว้มาก
3. ไม่มีเรื่องอะไรจะแนะนำเพื่อน เพราะทุก ๆ คนก็พอกัน
4. ถึงพบว่าเพื่อนบกพร่องก็ไม่กล้าแนะนำ เกรงใจเพื่อน
5. ถ้าเพื่อนไม่ทำเราก็ไม่มีสิทธิ์ไปบังคับได้ เป็นเรื่องเปล่าประโยชน์

14. จากข้อ 13 ถ้าท่านเป็นผู้รับการนิเทศจากเพื่อนของท่าน คิดว่าน่าจะมีข้อดีหรือข้อไม่ดีอย่างไร

ข้อดี

1. ไม่กลัวว่าจะจับผิด
2. ไม่ประหม่าหรือเกรงกลัว เพราะเป็นเพื่อนกัน
3. ถ้าเพื่อนแนะนำและเห็นว่าถูกต้องก็ทำตาม เพราะอยู่ด้วยกันต้องให้เกียรติกัน
4. พูดคุยปรึกษากันง่ายทุกเวลา ไม่ต้องรอบริภาษบางครั้งก็ลืม
5. ไม่โกรธกันถึงแม้จะพูดกันแรงไปบ้าง เคยชินกันแล้ว

ข้อไม่ดี

1. ถ้าโรงเรียนนั้น หากครูมีความขัดแย้งกัน อาจไม่ศรัทธาและเชื่อฟังกัน
2. บางคนเข้าใจว่าตนเองมีความสามารถเหนือผู้อื่น จะต้องคอยแนะนำผู้อื่นโดยตลอด
3. กลัวว่าเขาไม่กล้าแนะนำบางเรื่อง เพราะเกรงใจ
4. คิดว่าทำไม่ได้เพราะทุกคนมีความรู้พอกัน

15. ท่านมีแนวคิดอย่างไรที่จะช่วยทำให้ระบบการนิเทศภายในโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนเป็นอย่างดี

ต้องให้ครูทุกคนรู้ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร ทำแล้วได้อะไร ต้องไม่ทำให้งานของครูหนักขึ้น ต้องสามารถช่วยครูให้ทำการสอนให้ดีขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น ต้องมีการอบรมประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจอย่างละเอียด ต้องทำให้ครูทุกคนสบายใจว่า ไม่เป็นการจ้องจับผิด หรือจ้องตำหนิ เพื่อคัดเลือกครูให้มีความดีความชอบ ต้องให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รับฟังเสียงการทำงานของครูบ้าง ต้องพาไปดูโรงเรียนที่ทำการนิเทศภายในสำเร็จ และให้พูดคุยกับครูบ้าง ว่าสมควรจะให้ทำหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ครูทั้ง 18 คนนั้น พอที่จะสรุปคำตอบของครูทุกคนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน ได้ดังนี้

ครูเข้าใจความหมายของการนิเทศภายใน และเคยมีการปฏิบัติกันแล้วในโรงเรียน โดยใช้ผู้บริหารซึ่งมีงานมากจนบางครั้งทำให้ละเลยต่อการนิเทศ มีการใช้ครูวิชาการทำการนิเทศภายใน แต่ได้รับการยอมรับจากครูในโรงเรียนน้อย ครูส่วนใหญ่คาดหวังว่า ผู้ทำการนิเทศต้องมีความสามารถในการทำงานสูง และสามารถสาธิตการสอนได้เป็นอย่างดี และคิดว่าการนิเทศภายในยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของผู้ทำการนิเทศอย่างแท้จริง ควรกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน ครูสามารถทำการนิเทศกันเองได้ โดยลักษณะการนิเทศแบบธรรมชาติที่ไม่เป็นรูปแบบชัดเจน ครูยังเห็นว่า การสังเกตการสอนน่าจะแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ดีกว่าการประชุม หรืออื่น ๆ แต่จะต้องสร้างความมั่นใจ และให้กำลังใจครู เมื่อเกิดปัญหาครูส่วนใหญ่จะปรึกษาเพื่อนก่อนปรึกษาผู้บริหาร

การให้ครูเป็นผู้นิเทศและรับการนิเทศ สามารถทำได้ อาจจะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การให้ความรู้เรื่องการนิเทศภายในกับครู และให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจจะทำให้การนิเทศภายในสู่ความสำเร็จ

การสรุปข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการนิเทศภายใน

1. ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเพียงโรงเรียนละ 6 คน
2. ครูแต่ละคนต้องสอนตลอดวัน โดยไม่มีเวลาพักผ่อน
3. ครูมีงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอน ซึ่งเป็นงานสำคัญรองลงไม่จากการเรียนการสอน แต่ก็จำเป็นต้องปฏิบัติ
4. ครูมีเวลาน้อย เวลาเช้า-เย็น หมดเวลาไม่กับการเดินทางและภารกิจส่วนตัวและครอบครัว
5. ครูมีความสัมพันธ์เป็นกันเอง สามัคคีกันดีช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน
6. ครูแต่ละคนต้องสอนหลายวิชา บางคนทุกวิชา
7. ครูมักละเลยกับวิชาที่ตนไม่ถนัด ซึ่งเป็นวิชาสำคัญเช่นกัน
8. ครูยึดหยุ่นเวลาจนบางครั้ง เป็นต้นเหตุทำให้การทำงานช้า และขาดความกระตือรือร้น
9. ครูไม่มีเวลาพอที่จะเตรียมการสอนให้สมบูรณ์
10. ครูติดราชการ และลา ทำให้มีผลต่อการเรียนการสอน
11. นักเรียนขาดระเบียบวินัยในห้องเรียน อาจมีสาเหตุมาจากครูขาดความเอาใจใส่
12. ครูมีวิธีการสอนต่างกัน บางคนสอนเก่ง บางคนสอนตามความเคยชิน แต่ทุกคนก็ยังคงตั้งใจสอนเมื่ออยู่ในห้องเรียน
13. นักเรียนในแต่ละห้องมีคุณลักษณะแตกต่างกัน เพราะครูถ่ายทอดความรู้ ความคิด และวิธีสอนที่แตกต่างกัน
14. ผู้บริหารมีงานต้องปฏิบัติมาก จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทำการนิเทศภายในได้อย่างต่อเนื่อง
15. ผู้บริหารมิได้ทุ่มเทเวลาในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการนิเทศภายในให้ชัดเจน ทำให้ครูขาดความเชื่อมั่นในการนิเทศ
16. ครูไม่ยอมรับบุคคลที่ผู้บริหารแต่งตั้งขึ้น ให้เป็นผู้นิเทศภายใน

17. ครูคาดหวังว่าผู้นิเทศต้องมีประสบการณ์สูง รอบรู้ชัดเจน ช่วยเหลือได้ทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

18. การสังเกตการสอน น่าจะเป็นรูปแบบที่ดีในการแก้ปัญหา ด้านการเรียนการสอน

19. ครูทุกคนสามารถเป็นผู้นิเทศ และรับการนิเทศได้พอ ๆ กัน

การกำหนดกรอบแนวคิดรูปแบบการนิเทศภายใน จากการสรุปข้อมูล

1. เป็นรูปแบบที่สะดวกเมื่อนำมาใช้กับครูกลุ่มเล็ก ๆ 6-7 คน
2. ต้องปฏิบัติง่าย ไม่ต้องใช้เทคนิคยุ่งยาก ใช้วัสดุอุปกรณ์ง่าย ๆ
3. ไม่เพิ่มงานให้เกิดความวิตกกังวล พยายามสร้างให้เป็นรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ
4. ใช้ประโยชน์ของความสามัคคีเป็นหลัก
5. ใช้ได้กับการเรียนการสอนทุกวิชา
6. ช่วยแก้ปัญหาวិชาที่ครูไม่ถนัดในการสอน อย่างได้ผล
7. นักเรียนและครูกระตือรือร้นตลอดเวลา มีเวลาที่แน่นอน
8. ไม่เสียหายนต่อการปฏิบัติงานอื่น ที่เคยปฏิบัติมาตามปกติ
9. เตรียมการสอนตามปกติ
10. ใช้ความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เกิดประโยชน์
11. ไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้บริหารหรือครูวิชาการ
12. ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญการนิเทศโดยเฉพาะ
13. ครูทุกคนสามารถยอมรับได้
14. มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน
15. ตัดปัญหาเรื่องการใช้อำนาจบังคับให้เกิดกระบวนการนิเทศ

ขั้นสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน

ในการสร้างรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนประถมศึกษานั้น นอกจากจะได้นำข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้ดำเนินการทดลอง ทั้ง 3 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษา

รูปแบบและวิธีการของการนิเทศภายในแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์เป็นรูปแบบใหม่ โดยการผสมผสานเข้าด้วยกันหลาย ๆ วิธีการ ดังนี้คือ

1. การประชุม
2. การให้คำปรึกษาแนะนำ
3. การระดมความคิด
4. การสาธิตการสอน
5. การสังเกตการสอน

โดยนำมาจัดลำดับการนิเทศตามขั้นตอน ดังนี้

1. การประชุมระดมความคิด
2. การนิเทศภายในห้องเรียนด้วยวิธีการสังเกตการสอน
3. วิเคราะห์ผลการสอน

ขั้นตอนทั้งหมด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการประชุมระดมความคิด น่าจะได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน หรือครูผู้สอนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ว่า ใครจะเป็นผู้มองเห็นปัญหา และพยายามที่จะคิดแก้ไขปัญหานั้น ๆ จึงจัดสัปดาห์เป็นขั้นตอนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการนิเทศภายในอย่างจริงจัง และสมาชิกทุกคนจะต้องมีความเข้าใจ และพึงพอใจที่จะพยายามช่วยกันระดมความคิดในการแก้ปัญหานั้น ๆ ปัญหาที่วิเคราะห์ออกมาจะต้องอยู่ในกรอบของปัญหาที่เกิดขึ้น จากการจัดกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น ส่วนปัญหาที่มีได้เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน ต้องนำไปแก้ไขด้วยวิธีอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งไม่กล่าวในที่นี้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาทั้งหมดที่วิเคราะห์นั้น จะต้องแยกให้ชัดเจนว่าปัญหาที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูภายในห้องเรียนเท่านั้น จึงจะนำมาใช้ในการนิเทศด้วยวิธีนี้

2. ขั้นตอนการนิเทศภายในห้องเรียน เป็นการนำวิธีการนิเทศภายในแบบสังเกตการสอนมาใช้นั่นเอง แต่มีข้อแตกต่างจากการนิเทศภายในห้องเรียน แบบที่นิยมปฏิบัติกันมา ดังนี้

2.1 ในการสังเกตการสอนไม่ใช่ผู้บริหารทำการนิเทศ แต่ใช้ครูผู้สอนเป็นผู้ทำหน้าที่สังเกตการสอนเพื่อนครูด้วยกันเอง

2.2 ในขณะที่ทำการสังเกตการสอนนั้น ไม่อาจจะระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่า ใครเป็นผู้ดำเนินการนิเทศ และใครเป็นผู้รับการนิเทศ เนื่องจากครูที่ทำการสอนขณะนั้น จะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับการนิเทศ และเป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศในลักษณะการสาธิตการสอน ขณะเดียวกัน

2.3 การนิเทศจะเป็นไปในลักษณะมีความเป็นกันเอง เนื่องจากผู้สอนและผู้สังเกตการสอนต่างก็เป็นครูด้วยกัน

2.4 เป็นการนิเทศที่เป็นธรรมชาติ ไม่ตกอยู่ภายใต้ความรู้สึกลูกจับผิด เหมือนการให้ผู้บริหารโรงเรียนทำการนิเทศ

2.5 ครูทุกคนในโรงเรียนมีโอกาสที่จะเป็นผู้รับการนิเทศและเป็นผู้นิเทศครบทุกคนในเวลา 1 สัปดาห์

2.6 เพื่อที่สามารถทราบพฤติกรรมของครูในขณะดำเนินการสอนจริง

เหตุผลในการเปลี่ยนวิธีการนิเทศจากผู้บริหาร หรือครูที่ได้รับมอบหมายคนใดคนหนึ่งมาเป็นครูทั้งโรงเรียนทำการนิเทศซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการสังเกตการสอน และการสาธิตการสอน คือ

1. ครูมักมองว่าผู้บริหารมีหน้าที่จ้องจับผิดในการดำเนินการสอน ทั้งที่อาจจะไม่เป็นเช่นนั้น
2. ผู้บริหารมีเวลาให้การนิเทศ แบบสังเกตการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งแต่ละครั้งใช้เวลา
มาก
3. การสังเกตการสอนต้องกระทำบ่อย ๆ จึงจะทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่แท้จริงซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเวลาของผู้บริหารมีน้อย
4. การสังเกตการสอนต้องเป็นกันเอง แต่ผู้บริหารในฐานะผู้บังคับบัญชาจึงไม่อาจสร้างความเป็นกันเองให้กับครูได้สนิทใจนัก ดังที่กล่าวแล้ว
5. ครูอาจไม่ศรัทธาผู้บริหารในลักษณะ เป็นผู้นำด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

6. ผู้บริหารที่ไม่เข้าใจวิธีการนิเทศภายในอย่างลึกซึ้งชัดเจน มีอุปสรรคอย่างมากในการนิเทศการเรียนการสอน แบบสังเกตการสอน

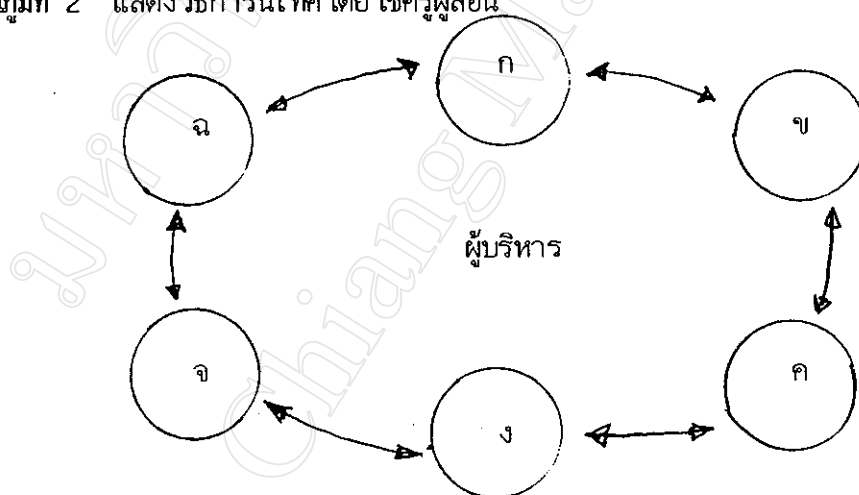
7. ครูทุกคนในโรงเรียนต่างก็เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการสอนโดยตรงต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา จึงสามารถปรับปรุง แนะนำ แก้ไขปัญหาสภาพการเรียนการสอนให้เพื่อนร่วมงานได้

8. ทุกคนมีความสามารถและความถนัดไม่เหมือนกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสอนจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

9. ครูสามารถรับรู้ปัญหาภายในโรงเรียน ปัญหาการสอน และปัญหาอื่น ๆ คล้ายคลึงกัน จึงสามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้ตรง และชัดเจน

10. ครูมีความเป็นกันเอง จึงเป็นการนิเทศที่สมบูรณ์ ปราศจากการใช้อำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

แผนภูมิที่ 2 แสดงวิธีการนิเทศโดยใช้ครูผู้สอน

อธิบายแผนภูมิ

ก - จ ต่างเป็นครูสอนภายในโรงเรียนเดียวกัน ทุกคนจะต้องตกลงกันเองว่าจะทำการนิเทศภายในห้องเรียนร่วมกับครูคนใดบ้าง ตามตัวอย่าง ก จะทำการนิเทศร่วมกับ ข และ จ และ ข ก็จะทำการนิเทศร่วมกับ ก และ ค ดังนั้นทุกคน ดังนั้น ครูทุกคนจึงเป็นผู้นิเทศ และรับการนิเทศได้ทุกคน

การนิเทศภายในห้องเรียนด้วยวิธีการสังเกต และสาธิตการสอนจะแบ่งเวลาทำการนิเทศ
ออกเป็นสัปดาห์ เช่น เมื่อเริ่มสัปดาห์ที่ 1

- ก สอน ข สังเกต
- ข สอน ค สังเกต
- ค สอน ง สังเกต
- ง สอน จ สังเกต
- จ สอน ฉ สังเกต
- ฉ สอน ก สังเกต

ในสัปดาห์ที่ 2

- ก สอน ฉ สังเกต
- ฉ สอน จ สังเกต
- จ สอน ง สังเกต
- ง สอน ค สังเกต
- ค สอน ข สังเกต
- ข สอน ก สังเกต

และสัปดาห์ที่ 3 จะเหมือนกับสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 4 จะเหมือนสัปดาห์ที่ 2 ดังนี้ไป
เรื่อย ๆ

ดังนั้น ครูคนหนึ่งจะต้องเป็นผู้สอน และเป็นผู้สังเกตการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และใน
เวลา 2 สัปดาห์ ทุกคนจะสังเกต และสอนให้เพื่อนครูทั้ง 2 คน

การสังเกตการสอนวิธีนี้ จะได้อะไรที่จัดว่าเป็นการพัฒนา และปรับปรุงระบบการเรียน
การสอน

ยกตัวอย่าง ก และ ข โดยให้ ก เป็นผู้สอน และ ข เป็นผู้สังเกตการสอน

1. ก จะเป็นผู้จัดเตรียมการสอน ตามปกติที่เคยปฏิบัติมา
2. ข จะต้องมีส่วนสังเกตการสอน

3. ก และ ข จะนำปัญหาที่วิเคราะห์ไว้ก่อนว่า อะไรคือปัญหา และตกลงกันว่าน่าจะทดลองวิธีใช้ วิธีสอนอย่างไร เพื่อแก้ปัญหา นั้น ๆ

4. เมื่อ ก เริ่มสอน ข จะเข้าสังเกตการสอนหลังชั้นเรียน ตั้งแต่ต้นจนจบตามเวลาที่กำหนด และบันทึกการสังเกตตามแบบสังเกตการสอน

5. ขณะที่ ก สอน เมื่อ ข พบข้อบกพร่อง หรือข้อควรเสนอแนะ ข จะอธิบายให้ ก ทราบว่า ควรแก้ไขอะไร (ก จะได้ปรับปรุง)

6. เมื่อ ข พบข้อบกพร่องผิดพลาดบางอย่างที่ ข อาจไม่กล้าบอก ก เพราะด้วยเหตุใดก็ตาม ข จะต้องคิดว่า ขณะที่เขาสอน เขาจะไม่กระทำเช่นนั้น (ข ได้รับการปรับปรุงตนเอง)

7. ถ้า ก เตรียมการสอนอย่างดี เป็นที่ประทับใจ ข จะได้รับทราบวิธีการสอนที่ดี ทำให้เขามีประสบการณ์เพิ่มขึ้น (ข ได้รับการพัฒนา)

8. ในขณะที่ ข สังเกต ก และเป็นผู้ชี้แนะให้ ก ได้ จึงเรียกได้ว่า ขณะนั้น ข เป็นผู้นิเทศ และ ก คือ ผู้รับการนิเทศ โดยวิธีการสังเกตการสอน

9. ขณะที่ ข พยายามศึกษาวิธีสอนของ ก นั้น เรียกได้ว่า ก คือ ผู้นิเทศ และ ข คือ ผู้รับการนิเทศ ในบางส่วนของ ข ควรยึดเป็นแบบอย่างที่ดี

10. ถ้า ก มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง ข จะเป็นผู้วิเคราะห์ ดังนั้นสมรรถภาพการสอนจะได้รับการพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันทั้ง 2 คน ในขณะเดียวกัน

11. หลังการสอนสิ้นสุดลง ข จะชมเชย ก ในส่วนดี และบอกให้ทราบว่า ก ควรปรับปรุงอย่างไร (ที่สามารถแก้ไขได้ ไม่สร้างความขัดเคืองใจให้ ก)

12. เมื่อ ข มีโอกาสที่จะสังเกต ก สอน ในครั้งต่อ ๆ ไป ข จะเป็นผู้ประเมินได้ว่า ก ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นหรือไม่ และอาจมีบางอย่างที่ต้องแนะนำปรับปรุงกันต่อไป

ในการแก้ไขปัญหาคือการเรียนการสอนนั้น การสังเกตการสอนเพียงครั้งเดียวย่อมไม่สามารถเป็นหลักประกันได้ว่า พฤติกรรมของผู้สอนบกพร่อง หรือดีไม่ดี มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการสังเกตหลายครั้งจึงเป็นการปรับปรุงวิธีการสอนอย่างช้า ๆ จึงน่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าปัญหานั้น ได้ถูกพยายามแก้ไข และนำเข้าสู่ขั้นวิเคราะห์ผลการสอน

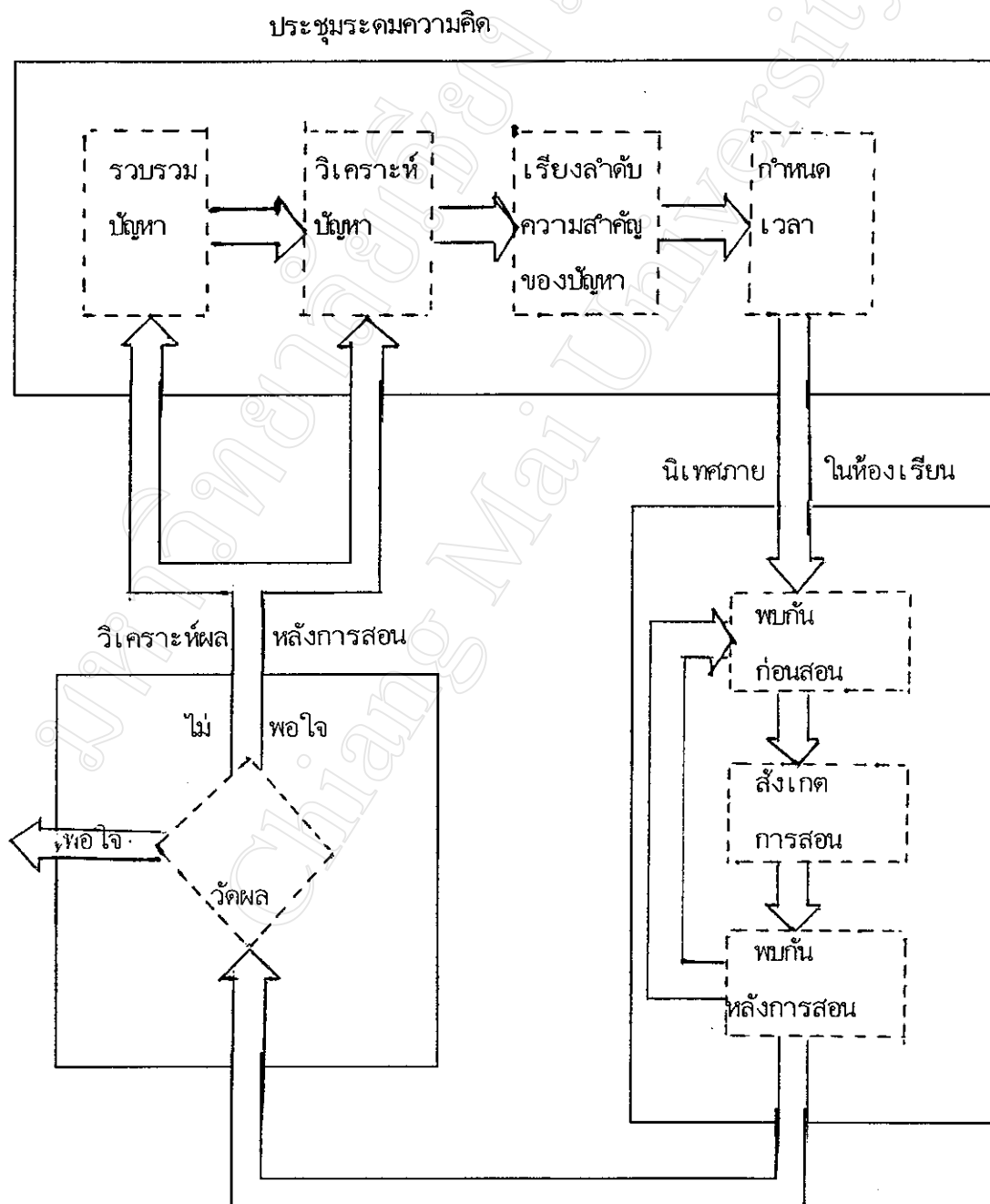
3. ขั้นวิเคราะห์ผลการสอน

ในขั้นวิเคราะห์ผลการสอน เป็นขั้นตอนที่ต้องค้นหาว่า ผู้เรียนนั้นได้รับการแก้ไข ปัญหา จากการวิเคราะห์นั้น สำเร็จลุล่วงหรือไม่ ถ้าเป็นผลสำเร็จ จึงจะนำปัญหาต่อไปมาแก้ไข กันด้วยวิธีการสังเกตการสอนกันไปอีก ดังกล่าวแล้ว

อนึ่ง เมื่อวัดผลการเรียนของนักเรียนแล้ว ยังพบว่านักเรียนมิได้เปลี่ยนพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จะต้องนำปัญหานั้น เข้าสู่ขั้นตอนการรวบรวมปัญหาอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจ มีการวิเคราะห์ปัญหานั้น โดยเฉพาะอีกครั้งหนึ่งก็ได้ ถ้าผลการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาเหล่านั้นเกิด จากระบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูก็ต้องใช้วิธีสังเกตการสอน แก้ไขปัญหานั้น ต่อไป

จากแนวคิดรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการ นิเทศที่นำมาใช้ทดลองครั้งนี้ ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา

ขั้นปฏิบัติการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

ผู้วิจัยได้เชิญครูเข้าประชุม เป็นรายเฉพาะ โรงเรียน ได้ให้ความรู้แก่ครูตามหัวข้อ ดังนี้

1. การนิเทศโดยทั่วไป
2. การนิเทศภายใน และความหมาย
3. ความสำคัญของการนิเทศภายใน
4. รูปแบบของการนิเทศภายใน
5. ปัญหาของการนิเทศภายใน
6. สรุปความจากการสัมภาษณ์ครู เรื่องการนิเทศ
7. ให้อภิปรายซักถามปัญหา
8. รูปแบบการนิเทศภายในที่สร้างขึ้น สำหรับการทดลองนิเทศเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้

(อธิบายประกอบแผนภูมิ หน้า 64)

ในการประชุมขั้นตอนนี้ ครูให้ความร่วมมือ มีการซักถามเกี่ยวกับรูปแบบโดยเฉพาะการใช้ครูทำการนิเทศกันเอง ครูบางคนไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่ผู้วิจัยขอให้ร่วมมือในการทดลอง เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง และเริ่มทดลอง โดยขั้นตอนที่ 1 ดังนี้

1. ขึ้นรวบรวมปัญหา โดยการใช้แบบสอบถามปัญหาต่าง ๆ ซึ่งแยกออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ ปัญหาการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนที่ครูคิดว่าเป็นปัญหา และปัญหาอื่น ๆ แบบสอบถามฉบับนี้ให้ครูทุกคนตอบโดยอิสระ ซึ่งใช้เวลาตอบ 2 วัน และได้ผลสรุปดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน แยกตามประเภทของปัญหา และโรงเรียน

ปัญหาในด้าน	โรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์	โรงเรียนวัดนิลราชบุรี	โรงเรียนวัดญาณรังษาราม
ภาษาไทย	อ่านไม่คล่อง ใช้ภาษาไม่ถูกต้อง เขียนผิดพลาดมาก ขาดสื่อ	อ่านออกเสียงไม่ชัด ความกล้า อ่านไม่คล่อง เขียนผิด เขียนหนังสือไม่สวย พูดภาษาพื้นบ้าน เคยชิน เช่น งั่ว ขาดการฝึกพูดและเอาใจใส่จากครู	อ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง เช่น วิชาเรียงความ คำความกล้าไม่ชัด เขียนหนังสือผิดมาก
คณิตศาสตร์	ทำเลขโจทย์ปัญหาไม่ได้ ทำงานไม่เป็นระเบียบ ขาดสื่อการเรียนการสอน	ทำเลขโจทย์ปัญหาไม่ได้ สัมผัสหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ คิดเลขช้า ให้น้ำส้อมหลัง	ทำเลขโจทย์ไม่ได้ คิดเลขช้า
ส.ป.ช.	ขาดสื่อการสอน อยากทำสื่อ ไม่มีเวลา นักเรียนไม่ได้มีการปฏิบัติจริง	ไม่อ่านบทเรียนบททวนเมื่อสอนผ่านไป ขาดสื่อ-อุปกรณ์ ขาดวิธีการสอนที่ดี ท่องจำมากกว่าแก้ปัญห	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ ไม่มีเวลา ทดลอง นักเรียนไม่มีความคิดริเริ่มแก้ปัญห ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์
ส.ล.น.	ขาดระเบียบวินัย ไม่มี ความรับผิดชอบ ครูผู้สอน ขาดความรู้ ไม่ถนัด ขาดสื่อการเรียนการสอน	ครูไม่ถนัด เด็กเรียนอย่างเบื่อหน่าย	ครูไม่ถนัดการสอน ขาดความตั้งใจในการสอน ขาดห้องผลึกษา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหาในด้าน	โรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์	โรงเรียนวัดนิลราชบุรี	โรงเรียนวัดญาณสังหาราม
ก.พ.อ.	ขาดอุปกรณ์ ครูไม่ถนัด การสอน	ขาดอุปกรณ์การสอน ครู ไม่ถนัดในการสอน นักเรียน เบื่อหน่าย	ขาดอุปกรณ์
ภาษาอังกฤษ	เกียจคร้านท่องศัพท์ นักเรียนเขียนประโยค ไม่เป็น ขาดสื่อ	เกียจคร้านท่องศัพท์ อ่าน ไม่ออก แต่งประโยคไม่ได้	อ่านไม่ได้ ขาดทุกทักษะ
ระเบียบวินัย	ขาดระเบียบ การปลูกฝัง อย่างต่อเนื่อง	ไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบ ชอบคุย เล่นในขณะ มอบหมายงานให้ทำ	ขาดระเบียบ ฝ่าฝืนระเบียบ
รับผิดชอบ งานที่ได้รับ มอบหมาย	ทำงานช้า รับผิดชอบพอ สมควร	ผลงานไม่ดี ไม่ตรงต่อ เวลา ทำงานช้า ขาด ความรับผิดชอบงาน	หลีกเลี่ยงงาน ไม่รับผิดชอบ
ปฏิบัติต่อ บุคคลอื่น	การพูดจา ขาดสัมมาคารวะ ขาดมารยาท	มีบ้างเล็กน้อย เช่น แกล้งเพื่อน	ชอบแกล้งเพื่อน
ทำงานร่วม กับผู้อื่น	เกียจทำงาน เกียจคร้าน ขาดความรับผิดชอบ	ขาดความเป็นผู้นำ เอาเปรียบเพื่อน ไม่ ร่วมมือทำงาน	เอาเปรียบเพื่อน ร่วมกับ เพื่อนไม่ได้ ชอบทำงาน คนเดียว
ความกล้า แสดงออก	มีมากจนขาดกาลเทศะ การแสดงออกยังไม่ดี ควร ฝึกฝน	ไม่มีความเชื่อมั่น ขาด ความกล้าแสดงออก	ไม่กล้าแสดงออก
มีสมาธิใน การเรียน	น้อย ขาดแรงจูงใจ	ไม่มีสมาธิ ห่วงเล่น ห่วง คุย ไม่ตั้งใจเรียน	ไม่มีสมาธิ มีสมาธิบ้าง เรื่อง ต้องคอยดูว่ากล่าว

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหาในด้าน	โรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์	โรงเรียนวัดนวลราษฎร์	โรงเรียนวัดญาณรังษาราม
สุขอนามัย	ไม่ปฏิบัติ พันธุ	มีปัญหบ้าง ไม่ชอบสวม รองเท้า เสื้อผ้าสกปรก	ไม่ค่อยดี มีบ้างเป็นส่วนน้อย
ปัญหาอื่น ๆ	พื้นฐานอ่อน ความรู้และ ความประพฤติยังไม่ดี	ไม่สนใจเรียน ไม่คำนึงถึง ผลการเรียนว่าจะส่งผลถึง อนาคตอย่างไร	สติปัญญาต่ำ ปัญหาครอบครัว ขาดเรียน

ปัญหาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยวิธีการสังเกตในเรื่องการเรียนการสอนทั่วไป พอสรุปได้ดังนี้

ครูมีจำนวนพอต่กับจำนวนชั้นเรียน คือ แต่ละโรงเรียนมีครูที่ทำการสอนในชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพียงโรงเรียนละ 6 คน ทำให้ครูจัดการเรียนการสอนแบบประจำชั้น ครูแต่ละชั้นจะสอนทุกวิชา และในการสอนครูจะยึดหยุ่นเวลาตามความพอใจ บางครั้งการดำเนินการสอน มิได้ตรงตามตารางสอนที่จัดไว้ วิชาที่สอนสะดวกคือวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ส.ป.ช. ส่วนวิชาที่ครูไม่ถนัดจะขาดการเน้นอย่างจริงจัง เช่น วิชาดนตรี สร้างเสริมลักษณะนิสัย การงานพื้นฐานอาชีพ และนอกจากนั้นครูแต่ละคนอาจต้องทำโครงการต่างๆ ของโรงเรียน และงานพิเศษอื่น ๆ เช่น งานการเงิน พัสดุ อาหารกลางวัน ฯลฯ จึงทำให้การเรียนการสอนเป็นไปไม่ได้ไม่เต็มที่

นอกจากนั้น การที่ครูสอนโดยไม่มีเวลาพัก ครูจึงไม่สามารถที่จะเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียดได้ การดำเนินการสอนจึงขาดกิจกรรม เนื่องจากไม่ได้เตรียมอุปกรณ์ หรือคิดกระบวนการไว้ล่วงหน้า ดังนั้นการสอนเน้นในด้านเนื้อหา จึงเป็นวิธีการเดียวเท่านั้นที่ครูจะกระทำได้ ปัญหาในด้านนักเรียนทำงานช้า นักเรียนขาดระเบียบวินัย นักเรียนไม่กล้าแสดงออก นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ การฝึกการเรียนแบบประชาธิปไตยจึงเกิดขึ้น

2. วิเคราะห์ปัญหา และลำดับความสำคัญของปัญหา

หลังจากที่ได้สรุปแบบสอบถามดังข้างต้นแล้ว ได้ประชุมครู เพื่อรับทราบปัญหาแต่ละโรงเรียน และขอให้ครูช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งผลของการวิเคราะห์ปัญหา ทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ค่อนข้างตรงกัน คือ นักเรียนขาดทักษะทางด้านภาษาไทยเป็นอันดับแรก จึงเสนอแนะให้ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาทางด้านวิชาภาษาไทย เป็นขั้นตอนแรก เพื่อจะได้นำมาสู่กระบวนการแก้ปัญหาต่อไป และที่ประชุมครูได้สรุปปัญหา สาเหตุ และวิธีแก้ไขคล้ายกันทั้ง 3 โรงเรียน ดังนี้ คือ

การวิเคราะห์ปัญหาที่ต้องแก้ไข

วิชาภาษาไทย ปัญหาที่พบ

1. นักเรียนอ่านหนังสือไม่คล่อง
2. นักเรียนเขียนหนังสือไม่คล่อง
3. นักเรียนอ่านหนังสือ หรือใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวันออกเสียงความกล้ำ ไม่ชัด
4. นักเรียนเขียนหนังสือไม่สวย
5. นักเรียนเขียนหนังสือผิด
6. นักเรียนใช้ภาษาเขียนไม่เป็น เขียนภาษาแบบเดียวกับภาษาพูด
7. จำหลักภาษาไทยไม่ได้

การวิเคราะห์ที่คณะครูผู้เข้าร่วมการทดลองช่วยกันแสดงความคิดเห็น

สาเหตุ

1. ครูเอาใจใส่น้อย
2. เมื่อพบไม่แก้ไขขณะนั้น
3. ครูอาจเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี
4. ครูไม่เอาใจใส่ คิดว่า ไม่มีปัญหา
5. ไม่ใช้วิธีการสอนให้นักเรียนรักภาษาไทย
6. นักเรียนพื้นฐานไม่ดี
7. ใช้วิธีสอนไม่ดี

8. ไม่เอาใจใส่นักเรียนใกล้ชิด ขณะทำงาน
9. ครูไม่ทดสอบความรู้นักเรียนบ่อย ๆ
10. ขาดการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่อ่อนภาษาไทย
11. ไม่บูรณาการสอนกับวิชาอื่น
12. ไม่คิดหากิจกรรมสอนเสริมนอกเวลาเรียน

วิธีแก้ไข

1. เมื่อพบนักเรียนหลุด หรือใช้ภาษาผิดให้แนะนำ ดักเตือนทันที
2. เมื่อสอนวิชาอื่นต้องสอนพูด อ่าน เขียน ความรู้ไปด้วยทุกครั้ง
3. ควรมีสื่อประกอบการสอนที่น่าสนใจ
4. ควรเตรียมการสอนล่วงหน้า และใช้สอนจริง
5. ในการสอนทุกวิชาควรเน้นความสะอาด การทำงานที่เป็นระเบียบ สวยงาม อ่านถูก

เขียนถูก

6. ขณะทำการสอน เอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด
7. มีจิตวิทยาการสอน เรียนด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตร
8. กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้
9. เลือกกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์
10. ครูทุกคนต้องช่วยแก้ไขการพูด การอ่าน การเขียน
11. ทดสอบความรู้นักเรียนบ่อย ๆ และนำผลมาปรับปรุงการสอน
12. ควรใช้วิธีการทดสอบด้วยปฏิบัติจริง
13. สอนเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน นอกเวลาปกติ เช่น พักเที่ยง หรือเวลาอื่นที่

เหมาะสม

14. หากิจกรรมอื่น ๆ นอกบทเรียนมาให้เด็กเรียนฝึก

นอกจากการวิเคราะห์ปัญหาทางด้านภาษาไทยแล้ว ที่ประชุมได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาทั่วไป ที่ส่งผลกระทบโดยตรงเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในทุกวิชา ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากการสอนของครู ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปัญหาที่ต้องทำการแก้ไขก่อน

1. นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนขาดระเบียบในชั้นเรียน
3. นักเรียนทำงานช้า
4. นักเรียนขาดความกล้าในการแสดงออก

สาเหตุของปัญหา

1. ครูไม่ตักเตือนเมื่อนักเรียนกระทำผิด
2. ปลอ่ยปละละ เลยมานานจนแก้ไขยาก
3. ไม่ร่วมกันร่างระเบียบการอยู่ร่วมกันที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร
4. รักษาระเบียบไม่คงเส้นคงวา ดึงบ้างหย่อนบ้างตามอารมณ์
5. ครูไม่ตรวจงาน หรือไม่พิถีพิถันในการตรวจงาน
6. เมื่อมอบหมายงานแล้ว ไม่ติดตาม ไม่ตรวจสอบ
7. เด็กทำงานที่มอบหมายไม่ได้ งานอาจยาก หรือนักเรียนไม่เข้าใจ
8. ครูไม่ตรวจสอบว่างานที่มอบหมาย เด็กสามารถจะทำได้ทุกคนหรือไม่
9. ครูไม่เอาใจใส่เดินดูการทำงานของนักเรียน
10. ปลอ่ยเด็กโดยครูขาดความเอาใจใส่บ่อย ๆ
11. ครูใช้อารมณ์มากกว่าใช้จิตวิทยา
12. ไม่จัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความกล้าแสดงออก
13. ครูใจร้อน ไม่ฝึกความกล้าแสดงออกแบบค่อยเป็นค่อยไป
14. ให้นักฝึกความกล้าแสดงออกทุก ๆ คน

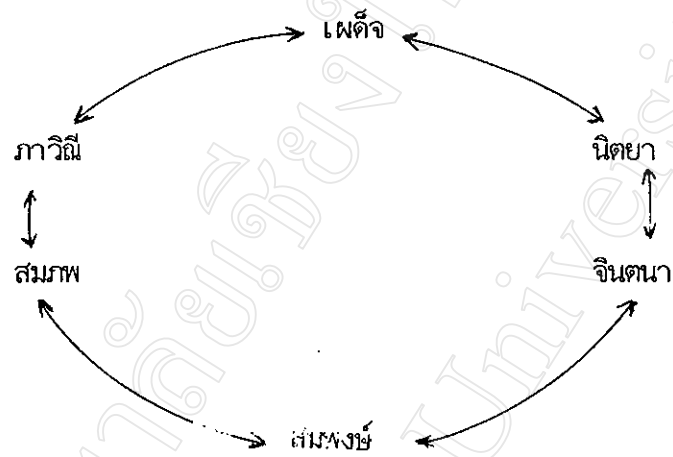
วิธีแก้ไข

1. ร่างระเบียบประจำห้องเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ร่วมกัน
2. เมื่อผิดระเบียบ ต้องช่วยกันสร้างระเบียบการลงโทษที่ชัดเจน
3. จัดให้มีการรักษาระเบียบ ในรูปคณะกรรมการประจำห้อง
4. ต้องดูแล สอบถาม เอาใจใส่ในการรักษาระเบียบที่ร่างขึ้น
5. ต้องสอนเด็กจนเด็กทำงานได้ จึงมอบหมายงานให้ทำเป็นการฝึกให้เกิดความชำนาญ
6. ต้องอยู่ดูแลห้องเรียน และนักเรียนอย่างใกล้ชิด ขณะมอบหมายงานให้ทำ
7. เมื่อมอบหมายงานต้องมีการเรียกตรวจสอบงานอย่างละเอียดทุกครั้งที่มามอบหมาย
8. อย่าใช้ความรุนแรงลงโทษเด็กด้วยอารมณ์ ต้องใช้วิธีใจเย็นและใช้จิตวิทยาเข้าช่วย
9. หากิจกรรมที่ฝึกความกล้าในการแสดงออกอย่างค่อยเป็นค่อยไป จากง่ายไปหายาก
10. เตรียมการสอนให้ดีที่สุด

3. กำหนดเวลาการนิเทศ

หลังจากที่ได้รับทราบปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากกระบวนการสอนของครู และเสนอแนะวิธีแก้ไข อันเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ครูนำไปใช้ในการสอนในห้องเรียน โดยมีการนิเทศด้วยวิธีการสังเกตการสอน โดยใช้เพื่อนครูด้วยกัน ดังที่ได้เคยเสนอแนะมาครั้งหนึ่งแล้ว ซึ่งการนิเทศวิธีนี้ จำเป็นต้องจัดทำตารางกำหนดการนิเทศให้ชัดเจน โดยให้ครูประชุมและตกลงกัน ด้วยการนำตารางสอนของแต่ละบุคคลมาประกอบ และจากข้อตกลงที่จะแก้ปัญหาในวิชาภาษาไทยก่อน และก่อนที่จะจัดทำตารางนั้น ต้องจับคู่การนิเทศดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงการจับคู่การนิเทศของครูโรงเรียนวัดญาณรังษาราม

ภายหลังจากการจับคู่ ได้จัดทำตารางการนิเทศ ดังนี้

ตารางที่ 5 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สัปดาห์ที่ 1, 3, 5

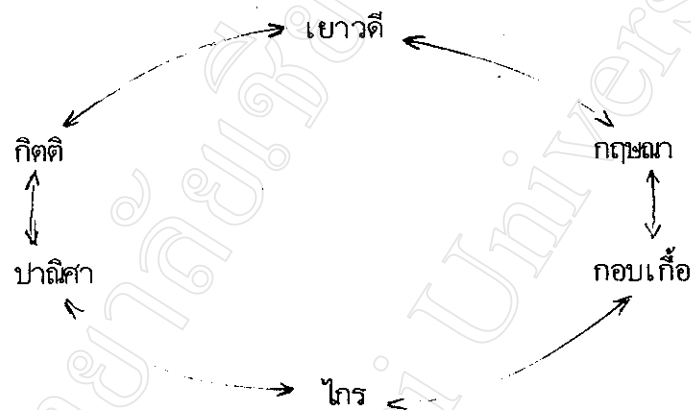
ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
เพ็ญใจ	นิตยา	ศุกร์	8.30 – 9.30	ป.3
ภาวิณี	เพ็ญใจ	จันทร์	8.30 – 9.30	ป.1
สมภาพ	ภาวิณี	ศุกร์	10.30 – 11.30	ป.5
สมพงษ์	สมภาพ	พุธ	12.30 – 13.30	ป.6
จินตนา	สมพงษ์	พฤหัสบดี	12.30 – 13.30	ป.4
นิตยา	จินตนา	พฤหัสบดี	10.30 – 11.30	ป.2

ตารางที่ 6 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สัปดาห์ที่ 2, 4, 6

ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
เพ็ญใจ	ภาวิณี	พุธ	10.30 – 11.30	ป.3
ภาวิณี	สมภาพ	จันทร์	12.30 – 13.30	ป.1
สมภาพ	สมพงษ์	อังคาร	12.30 – 13.30	ป.5
สมพงษ์	จินตนา	ศุกร์	12.30 – 13.30	ป.6
จินตนา	นิตยา	อังคาร	8.30 – 9.30	ป.4
นิตยา	เพ็ญใจ	พฤหัสบดี	8.30 – 9.30	ป.2

สำหรับการจับคู่นิเทศ และการจัดทำตารางนิเทศของโรงเรียนวัดนิลราชวรวิหารบำรุง และโรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์ ได้แสดงเป็นตารางต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 แสดงการจับคู่การนิเทศของครูโรงเรียนวัดนิลราชวรวิหารบำรุง

และ ได้จัดทำตารางการนิเทศ ดังนี้

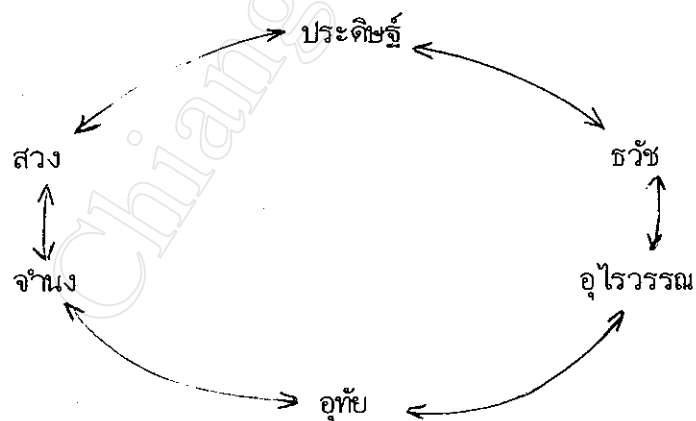
ตารางที่ 7 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดนิลราชวรวิหารบำรุง สัปดาห์ที่ 1, 3, 5

ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
เปาวดี	เกิตติ	จันทร์	9.00 – 10.00	ป.6
กฤษณา	เปาวดี	อังคาร	9.00 – 10.00	ป.2
กอบแก้ว	กฤษณา	อังคาร	13.00 – 14.00	ป.1
ไกร	กอบแก้ว	พุธ	14.00 – 15.00	ป.3
ปาณิสศา	ไกร	พฤหัสบดี	9.00 – 10.00	ป.4
เกิตติ	ปาณิสศา	ศุกร์	13.00 – 14.00	ป.5

ตารางที่ 8 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดนิลราชวรวิหาร ตำบลบ้านรูง สัปดาห์ที่ 2, 4, 6

ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
กิตติ	เขาวดี	จันทร์	9.00 – 10.00	ป.5
เขาวดี	กฤษฎา	อังคาร	9.00 – 10.00	ป.6
กฤษฎา	กอบเกียรติ	อังคาร	13.00 – 14.00	ป.2
กอบเกียรติ	ไกร	พุธ	14.00 – 15.00	ป.1
ไกร	ปาณิสรา	พฤหัสบดี	9.00 – 10.00	ป.3
ปาณิสรา	กิตติ	ศุกร์	13.00 – 14.00	ป.4

แผนภูมิที่ 6 แสดงการจับคู่การนิเทศของครูโรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์

ตารางที่ 9 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดบึงนารางส์ สัปดาห์ที่ 1, 3, 5

ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
ประติษฐ์	สว่าง	จันทร์	12.30 - 13.30	ป.4
ธวัช	ประติษฐ์	อังคาร	10.30 - 11.30	ป.3
อุไรวรรณ	ธวัช	พฤหัสบดี	12.30 - 13.30	ป.6
อุทัย	อุไรวรรณ	อังคาร	12.30 - 13.30	ป.2
จำนง	อุทัย	พุธ	12.30 - 13.30	ป.5
สว่าง	จำนง	พุธ	10.30 - 11.30	ป.1

ตารางที่ 10 การนิเทศของครูโรงเรียนวัดบึงนารางส์ สัปดาห์ที่ 2, 4, 6

ผู้สอน	ผู้สังเกตการสอน	วัน	เวลา	สถานที่นิเทศ
สว่าง	ประติษฐ์	จันทร์	12.30 - 13.30	ป.1
ประติษฐ์	ธวัช	อังคาร	10.30 - 11.30	ป.4
ธวัช	อุไรวรรณ	พฤหัสบดี	12.30 - 13.30	ป.3
อุไรวรรณ	อุทัย	อังคาร	12.30 - 13.30	ป.6
อุทัย	จำนง	พุธ	12.30 - 13.30	ป.2
จำนง	สว่าง	พุธ	10.30 - 11.30	ป.5

การแนะนำการสังเกตการสอน

เมื่อได้จัดการวางปฏิทินเวลาการนิเทศแล้ว ได้ชี้แจงให้ครูทราบถึงวิธีการปฏิบัติจริงในการนิเทศ คือ การใช้วิธีสังเกตการสอนซึ่งตามตาราง ได้กำหนดให้มีผู้สอน และผู้สังเกตการสอน ผู้สอนจะมีหน้าที่สอนไปตามปกติ และผู้สังเกตการสอนจะต้องสังเกตการสอนของเพื่อนครูด้วยตนเอง ได้ชี้แจงรายละเอียดให้ครูทุกท่านที่เข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ ได้ทราบตามหัวข้อ โดยพิมพ์เป็นเอกสารประกอบการอธิบาย ดังนี้

1. ความสำคัญของการสังเกตการสอน
2. ประโยชน์ของการสังเกตการสอน
3. วิธีการสังเกตการสอน
4. การใช้แบบสังเกตการสอน
5. การพบกันก่อนการสอนและหลังการสอน
6. การมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

(ปรากฏในภาคผนวก ช)

เมื่อได้ทำการแนะนำ และแจกเอกสารแล้ว ได้มีครูซักถามวิธีการปฏิบัติ และตอบคำถามให้ข้อแนะนำ และพร้อมที่จะทำการปฏิบัติจริง

การสร้างแบบสังเกตการสอน

แบบสังเกตการสอนนั้น มีหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมในการนำไปใช้ แบบสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 80) ได้สร้างแบบสังเกตการสอน มีช่องปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติ นับว่ายังขาดรายละเอียดที่จำเป็น และแบบสังเกตการสอนที่ใช้ในการฝึกสอนนักศึกษา จะเป็นแบบประเมินค่าระดับคะแนน 1, 2, 3, 4, 5 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และพิจารณาแบบต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เห็นว่ายังไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการทดลองรูปแบบการนิเทศภายในครั้งนี้

สิ่งแรกที่ผู้ทำการวิจัยเห็นว่ามีความสำคัญคือ การสังเกตการสอนที่ได้ทำการทดลองนี้ เป็นการสังเกตการสอนระหว่างครูด้วยกันเอง การจะประเมินระดับคะแนน อาจจะเป็นการทำให้

ครูผู้สังเกตเกิดความไม่สบายใจ ในการที่จะให้คะแนน หรือเนื่องจากจะเป็นการตำหนิว่าการสอน ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และครูผู้สอนจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองกำลังถูกประเมิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน

การใช้แบบปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติก็เป็นอีกแบบหนึ่งที่ไม่เหมาะในการนำมาใช้ครั้งนี้ จากเหตุผลที่ว่า ครูบางคนอาจจะปฏิบัติ แต่ยังไม่ปฏิบัติได้ดี หรือมีการปฏิบัติที่ยังไม่ครบตามกระบวนการ ทำให้ผู้ทำการนิเทศสับสนในการตัดสินใจ ที่จะประเมินในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ในแบบสังเกตการสอนที่ได้นำมาใช้ครั้งนี้ ได้ให้คณะครู โรงเรียนวัดบึงนารางฯทุกคนร่วมกัน ระดมความคิด จึงได้แบบสังเกตการสอนที่นำมาใช้ครั้งนี้ (ภาคผนวก ฉ)

4. การสังเกตการสอน

เมื่อได้ให้ความรู้กับเพื่อนครูในการสังเกตการสอน จนเป็นที่เข้าใจแล้ว จึงเริ่มทำการ นิเทศโดยการสังเกตการสอน ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 14 กรกฎาคม 2537 ตามตารางปฏิทิน สัปดาห์ที่ 1, 2, 3 โดยใช้ตารางปฏิทินสลับกัน ตามที่กำหนดไว้ ครูได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการสังเกต การสอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การพบกันก่อนสอน การสังเกตการสอนในชั้นเรียน และการพบกันภายหลัง การสอน และต่อจากนั้นผู้วิจัยได้เดินทางดูผลการดำเนินการสังเกตการสอนของครู ที่ทำการทดลอง ทั้ง 3 โรงเรียน ตามปฏิทินที่ได้กำหนดไว้ เพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเรียนการสอนในวิชา ภาษาไทย และสิ้นสุดเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2537 รวมระยะเวลาการทดลองในระยะแรก 6 สัปดาห์

อนึ่งในการสังเกตการสอนตามรูปแบบที่ได้ทำการทดลองรูปแบบการนิเทศภายในครั้งนั้น การสอนและการสังเกตการสอนเพียงครั้งเดียวย่อมไม่เพียงพอ ยังไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน และพัฒนาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นได้ จำเป็นจะต้องกระทำซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะใช้เวลามากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของครูผู้ทำการนิเทศที่จะ ร่วมกันพิจารณาว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เมื่อนำมาสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ปัญหาได้รับการแก้ไข สำเร็จลุล่วงไปมากน้อยเพียงใด โดยนำเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลการสอน ซึ่งจะ กล่าวต่อไป (ดูแผนภูมิหน้า 64 ประกอบ)

5. การวิเคราะห์ผลหลังการสอน

เมื่อได้ดำเนินการสอน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาไทย ได้ 6 สัปดาห์ โดยใช้วิธีการนิเทศแบบสังเกตการสอนดังกล่าวมาทั้งหมด ตั้งแต่ต้นแล้ว ผู้วิจัยได้เชิญ ครูที่ได้ทำการทดลองเข้าประชุม เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผล ซึ่งครูเสนอให้มีการประเมินโดยการวัดผลการเรียนการสอน โดยใช้ข้อทดสอบจุดประสงค์ การทดสอบภาคปฏิบัติ อ่าน เขียน

หลังจากที่ครูได้ทำการวัดผลนักเรียน เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย ครูได้แจ้งให้ทราบว่า ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ผู้วิจัยจึงให้ครูทำการทดลองต่อไป ด้วยการนำปัญหาที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ไว้ มาพิจารณาร่วมกันถึงการทดลองครั้งต่อไป

ในการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน เมื่อดำเนินการมาจนถึงขั้นตอนนี้ นับได้ว่า ได้ทำการนิเทศภายในโดยครบถ้วน ตามแผนภูมิที่ได้เคยกล่าวไว้แล้ว โดยสมบูรณ์

6. การนำปัญหา มาเข้าสู่กระบวนการนิเทศ

ในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนิเทศ การทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา คือการวิเคราะห์ผลหลังการสอนดังกล่าวแล้ว ในการวิเคราะห์ผลนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่นำเข้ามาสู่กระบวนการนิเทศ จะได้รับการคาดหวังว่า สามารถแก้ไขด้วยกระบวนการนิเทศดังกล่าวได้ แต่ในสภาพความเป็นจริง อาจจะไม่เป็นดังที่คาดหวัง ปัญหาบางอย่างอาจวิเคราะห์ผิดพลาดในขั้นตอนการวิเคราะห์ ทำให้การนิเทศด้วยการสังเกตการสอนที่ต้องการมุ่งเน้น ผลิตทิศทาง เมื่อเป็นเช่นนั้น การวิเคราะห์ผลย่อมไม่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวัง

ดังนั้น ถ้าวิเคราะห์ผลภายหลังการสอนแล้ว ได้ผลเป็นที่ไม่พอใจ จำเป็นต้องนำปัญหานั้น เข้าสู่กระบวนการนิเทศอีกครั้งหนึ่ง โดยทำการวิเคราะห์ซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าปัญหาเกิดจากอะไร และจะใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะแก้ปัญหานั้นได้ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการต่าง ๆ ตามลำดับต่อไป แต่อาจตัดขั้นตอนการทำปฏิทิน และตารางนิเทศออกไปได้ ถ้าครูทุกคนยัง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือจำนวนบุคลากรที่ทำกรนิเทศ ยังคงเดิม

แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคแต่ประการใด ถ้าครูจะ เปลี่ยนแปลงปฏิทินเวลาให้เหมาะสมในแต่ละปี หรือภาคเรียน ทั้งนี้อยู่ที่ความพร้อม และความพอใจของครูผู้สอน

สำหรับในกรณีปัญหาเก่า ได้ลุล่วงไปด้วยดี หรือได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ดังที่ได้ทำการทดลอง ครั้งนี้ ปัญหาในวิชาภาษาไทย ได้แก้ไขจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้ว ผู้วิจัย ได้ขอให้ครูนำปัญหาอื่น ๆ มาทดลองแก้ไขต่อไป เพื่อเป็นการให้ครูได้ฝึกซ้ำ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และยังมีผลต่อการวิจัย ที่จะ ได้มีการสำรวจความคิดเห็นต่อไป

ปัญหาใหม่ที่น่ามาทดลองต่อไปคือ การขาดระเบียบวินัย การไม่กล้าแสดงออกของนักเรียน รวมทั้งการที่นักเรียนทำงานช้า ทั้งนี้โดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแนวทางแก้ไข ไว้แล้ว (ดูการวิเคราะห์ปัญหา หน้า 69-73)

การทดลองเริ่มด้วยการนำตารางการนิเทศ ปฏิทินการนิเทศมาทบทวน แต่ในส่วนอื่น ๆ เช่น การให้ความรู้ต่าง ๆ ได้ผ่านไปเนื่องจากครูได้เข้าใจ และผ่านการปฏิบัติจริงมาแล้ว มี เพียงแต่การตอบข้อซักถามของครูถึงแนวปฏิบัติเล็กน้อยเท่านั้น

ดังนั้น การแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนทั่วไปจึงเริ่มหลังจากได้ทำการสำรวจ ความคิดเห็นของครู ที่ได้ทำการทดลองไปแล้ว โดยเริ่มประชุม และเริ่มสังเกตการสอนตาม ตารางปฏิทินเดิม เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2538

เมื่อเริ่มทำการทดลองครูได้นำวิธีแก้ไขมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนทุกวิชา ซึ่ง ไม่จำกัดเหมือนการทดลองครั้งแรก ซึ่งจำกัดเฉพาะวิชาภาษาไทยเท่านั้น และการทดลองครั้งนี้ใช้ รูปแบบเดิม จนถึงวันที่ 17 กันยายน 2538 ใช้เวลาในการสังเกตการสอนทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ และ เข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลภายหลังการสอนต่อไป

การวิเคราะห์ผลในครั้งนี้ ครูต่างมีความพอใจมากกว่าครั้งแรก ซึ่งจะได้เขียนไว้ใน บทประเมินผลต่อไป และการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ก็ได้สิ้นสุด ลง ภายหลังจากที่ได้มีการประเมินตามจุดประสงค์ของการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

ผลการวิจัย

นับตั้งแต่ได้เริ่มทำการทดลองการสร้างรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนประถมศึกษาภายในเขตอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ โรงเรียนวัดญาณรังษาราม โรงเรียนวัดนิลราษฎร์ศรัทธาบำรุง และโรงเรียนวัดบึงน้ำรักษ์ ตั้งแต่ วันที่ 23 พฤษภาคม 2537 โดยเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยกับคณะครู ตลอดจนศึกษาข้อมูลต่าง ๆ การให้ความรู้กับครู จนถึงต้นเดือนกรกฎาคม 2537 จึงเป็นการทดลองจริงตามกระบวนการ และได้สรุปผลการทดลองครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15-19 สิงหาคม 2537 และได้เริ่มการทดลองต่อไปอีก สรุปผลครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 19-23 กันยายน 2537

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนสรุปรวมทั้ง 3 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และจดบันทึกคำสัมภาษณ์และได้นำมาสรุปรวมกัน การสัมภาษณ์ได้จัดทำ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ได้สัมภาษณ์หลังจากการทดลองตามกระบวนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยชั้นสุดลง หลังจากที่ใช้เวลาทดลองอยู่ 6 สัปดาห์ และการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ได้ทำหลังจากทดลองแก้ไขปัญหตามกระบวนการนิเทศเกี่ยวกับการแก้ปัญหานักเรียน เรื่องทั่วไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

สรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครั้งที่ 1

1. เมื่อท่านได้รับฟังแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการทดลองสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

เป็นขั้นตอนที่ไม่เคยได้ทราบมาก่อน รู้สึกสับสน เรียงลำดับวิธีการไม่ถูก ไม่มั่นใจว่าจะทำได้ ถ้าทำได้ก็จะดี ยังไม่เข้าใจว่าจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างไร และ ไม่แน่ใจว่าครูจะช่วยได้อย่างไร

2. ในขณะที่ท่านเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ชัดเจนหรือไม่

ผู้บริหารทั้ง 3 ท่านตอบเหมือนกัน คือ พอใจ

3. เมื่อท่านรับทราบวิธีการนิเทศแล้ว ท่านคิดว่าจะสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้มากน้อยเพียงใด

ขึ้นอยู่กับครูจะเอาจริงกับการนิเทศมากน้อยเพียงใด ถ้าครูเอาใจใส่ก็สำเร็จ แต่ถ้าครูไม่ให้ความร่วมมือก็คงไม่สำเร็จ อีกทั้งขึ้นอยู่กับปัญหา ถ้าครูไม่เข้าใจวิธีแก้ปัญหาก็ยาก ถึงแม้ว่าครูจะช่วยกันแนะนำก็อาจจะไม่มีอะไรดีขึ้น บางครั้งครูใหญ่ต้องร่วมมือด้วย และควรมีวิธีอื่นๆ

4. ในระหว่างที่ได้ทำการทดลองการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในนี้ ท่านได้เคยรับทราบการวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนครูอย่างไร

ครูกล่าวกันว่า ไม่กล้าสอนให้เพื่อนดู บางคนก็กล่าวว่าการสอนก็คล้าย ๆ กัน ดูกันไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร แต่ครูบางคนก็บอกว่าทำให้การสอนดีขึ้น แต่อาจเป็นไปได้ว่ามีความเกรงใจที่เพื่อนเข้าไปดู และบางคนกล่าวว่าเวลาที่มีการสังเกตการสอนตั้งใจทำกิจกรรมต่างๆ ดี แต่เวลาสอนตามปกตินั้น ครูก็ยังคล้ายกับสภาพเดิมที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการสอนมากนัก

5. ท่านเคยได้ทำการสังเกตหรือไม่ว่า ครูได้เข้าทำการนิเทศตามข้อตกลงร่วมกัน

ในระยะแรกครูสตรีที่อายุน้อย ไม่กล้าที่จะไปดูการสอนของครูรุ่นพี่ แต่เมื่อผ่านไป 1-2 สัปดาห์ ครูมีการพูดคุยกัน และเมื่อมีครูที่เป็นผู้นำทุกคนก็ทำทั้งหมด แต่ก็มีปัญหาที่ไม่กระทำการสังเกตตามกำหนด คือครูบางคนติดธุระ ติดประชุม ไปราชการ หรือทำงานอื่น ๆ ที่เร่งด่วน ทำให้ไม่ตรงเวลา บางคนก็ตกลงชดเชยเวลาในภายหลัง ครูส่วนมากเอาใจใส่ดี แต่ก็มีบางคนเข้าไปคุยกันแทนที่จะสังเกตการสอนในขณะที่นักเรียนนั่งทำงาน แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ครูอาจจะยังไม่เคยชิน ต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งปรับตัว

6. ในการสังเกตการสอน ท่านเคยสังเกตหรือไม่ว่า ครูได้ทำตามขั้นตอน คือพบกันก่อนการสอน สังเกตการสอน และพบกันภายหลังการสอน

ในระยะแรกนั้นครูยังไม่พร้อมในการนิเทศกันเอง บางครั้งครูเริ่มต้นไม่ถูกว่าจะทำอย่างไรเป็นการพูดคุยกันมากกว่าที่จะสังเกตกันเป็นขั้นตอน แต่เมื่อหลังจากที่ผู้วิจัยดูแล ให้คำแนะนำ และบอกวิธีการชัดเจนกว่าเดิม ครูทำตามขั้นตอนมากขึ้น มีการเข้าสังเกต การบอกปัญหาต่าง ๆ หลังจากการสอน แต่ก็มีครูบางคนยังไม่กล้าที่จะบอกอะไรเพื่อนเพราะเกรงใจ

7. หลังจากที่ได้เริ่มมีการทดลองแล้ว ในสภาพการเรียนการสอนตามปกติ ท่านเคยสังเกตว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนบ้างหรือไม่

มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง อาจจะเนื่องมาจากที่ครูทราบที่ต้องช่วยกันแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย เวลาสอนปรกติที่ไม่มีการสังเกตการสอนก็เคยได้ยินครูเน้นการอ่านออกเสียงให้ชัดเจน การคัดลายมือ แต่ก็มีครูบางคนยังเป็นแบบเดิม

8. ท่านเคยสังเกตเกี่ยวกับตัวนักเรียนหรือไม่ หลังจากที่มีการทดลองการนิเทศ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

เคยสังเกต แต่ยังไม่เคยวัดผลการสอบในช่วงที่มีการนิเทศนั้น นักเรียนจะตั้งใจเรียน แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าเป็นที่ครูพยายามจะสอนให้ดีขึ้นหรือไม่ แต่ถ้าครูเอาใจใส่การสอนดี นักเรียนก็จะตั้งใจเรียน

9. ท่านคิดว่าการนิเทศวิธีนี้จะสามารถนำไปใช้จริงในการนิเทศการเรียนการสอนได้หรือไม่

นำไปใช้ได้ แต่ต้องดูว่าครูแต่ละคนเก่งในด้านใด และผู้บริหารต้องเอาใจใส่ครูผู้สอน คงจะไม่มีใครริเริ่มเอง ครูบางคนที่ยาวยังน้อยอาจจะอายเพื่อนครูในการที่จะไปสังเกตครูที่มีประสบการณ์และอายุมากกว่า และการที่จะยอมรับเกี่ยวกับเรื่องประสบการณ์และอายุจะเป็นเรื่องยุ่งยาก ดังนั้นจะใช้ได้หรือไม่ต้องอยู่ที่ครูมากกว่าเรื่องอื่น

10. การที่ได้ทดลองรูปแบบการนิเทศนี้ ผู้บริหารไม่มีบทบาทเลย ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ไม่มีปัญหาอะไร เนื่องจากตามปรกติการนิเทศเกี่ยวกับการสังเกตการสอนไม่ได้ทำอยู่แล้ว การที่จะให้ครูมาปรึกษานั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อย โดยเฉพาะกรณีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเมื่อผู้บริหารพูดถึงการนิเทศภายในนั้น รู้สึกว่าครูไม่ชอบและการนิเทศที่ให้ครูทำการนิเทศกันเองนี่ก็ดี เพราะครูมีความรู้ความสามารถดีกันทุกคน ดีใจที่ครูมีการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ถ้าผู้บริหารไม่ต้องมีการนิเทศ แต่เกิดการนิเทศขึ้นนับว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก เพื่อผู้บริหารมีเวลามากขึ้น

11. ขอให้ท่านลองเปรียบเทียบระหว่างการนิเทศภายในที่ท่านเคยปฏิบัติมา กับการนิเทศที่ได้ทำการทดลองนี้ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ถ้าสามารถบอกส่วนดีและส่วนไม่ดีให้ระบุด้วย

ในระยะเวลาที่ผ่านมาทำการนิเทศน้อย มีการปฏิบัติบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการนิเทศมีเพียงการปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ ในการประชุม เมื่อเห็นสิ่งใดบกพร่องก็มีการตักเตือน

บอก เสนอแนะ แต่ก็ไม่บ่อยนัก เนื่องจากครูจะกลัวเป็นเรื่องที่เห็นว่าจุกจิกและคอยจ้องหาโอกาสจับผิด

ในการทดลองการนิเทศ ถ้าผู้บริหารเอาใจใส่แต่ให้ครูทำการนิเทศกันเองแบบที่กำลังทำกันก็ดี เพราะไม่ต้องกังวลว่าครูใหญ่จะนิเทศอะไร ครูช่วยกันหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหากันเอง การสังเกตการสอนเป็นวิธีการที่ครูแต่ละคนแสดงความสามารถของตนเองได้เต็มที่ ครูมีการยอมรับความสามารถกันเอง ผู้บริหารเป็นแต่เพียงคุมให้มีการดำเนินการไปได้ก็พอ เมื่อสรุปแล้วการทดลองนี้มีส่วนที่ดีมาก

12. ท่านคิดว่าการทดลองที่กำลังปฏิบัติอยู่มีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง และอาจจะมีวิธีแก้ไขได้อย่างไรบ้าง ขอให้ช่วยเสนอแนะบ้าง

ปัญหาที่สำคัญคือครูต้องมีความสามัคคีกัน ครูใหญ่ต้องวางหลักเกณฑ์เหมือนกับบังคับให้ครูทำ มีการขอดูหลักฐานการนิเทศ มีการตรวจว่าการนิเทศได้กระทำอย่างจริงจังหรือไม่ ที่เห็นเป็นปัญหายุ่งยากนี้คือ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้บริหารไม่ได้ไปเกี่ยวข้อง เวลาที่ผู้วิจัยอยู่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่เมื่อปล่อยให้ครูทำเองโดยไม่ควบคุม ครูบางคนไม่ปฏิบัติ แต่ก็มีครูหลายคนเอาใจใส่ดี ดังนั้นคงจะต้องกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนเพื่อให้ครูเห็นคุณค่าของวิธีการนิเทศด้วยวิธีนี้ ต้องให้ครูเข้าใจชัดเจนว่าทำแล้วได้อะไร ถ้าไม่ทำจะเกิดผลต่อการเรียนการสอนอย่างไร เป็นต้น

การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนครั้งที่ 2 ได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเดิม แต่มีการปรับปรุงคำถามบางข้อ เนื่องจากได้มีการทดลองนิเทศผ่านมาเป็นระยะ เวลานานพอสมควรแล้ว ทำให้ข้อความบางข้อไม่มีประโยชน์ในการที่จะถามซ้ำแบบเดิม ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เมื่อผู้วิจัยได้อธิบายแนวคิด เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

เข้าใจชัดเจนดี เห็นว่าน่าจะช่วยแก้ปัญหาได้ เพราะได้เคยทดลองมาแล้ว เห็นว่าเป็นวิธีและแนวทางการแก้ปัญหาดี

2. ในขณะที่ท่านเข้าใจขั้นตอนการนิเทศและวิธีการต่าง ๆ ชัดเจนมากขึ้นเพียงใด

เข้าใจดีแล้ว เพราะมีการทดลองผ่านไปแล้ว

3. ต้องการให้ท่านแสดงความคิดเห็นว่า วิธีการนิเทศที่ได้ทำการทดลองอยู่นี้สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้มากน้อยเพียงใด

ใช้ได้ผลเพราะการแก้ปัญหาทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นปัญหาต่างกัน ทำให้มองเห็นว่าจะใช้
ได้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ทุกเรื่อง ถ้าให้ครูทุกคนมีโอกาสคิดหรือปรึกษาหารือกัน จะ
ช่วยกันแก้ปัญหาได้ดี ครูบางคนได้แสดงความสามารถของตน

4. ในการทดลองแก้ปัญหาครั้งที่ 2 นี้ ครูยังมีการวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็น
กับท่านเหมือนกับที่ทำการทดลองครั้งที่ 1 หรือไม่

ไม่เหมือนกัน เป็นเพราะครั้งนี้ถือว่าครูได้ทำการทดลองมานานพอควรถึง 10 สัปดาห์
ซึ่งให้เวลานาน ความเข้าใจตามขั้นตอน หรือการยอมรับมีมากขึ้น เนื่องจากแก้ปัญหาวิชาภาษาไทย
ประสบความสำเร็จน่าพอใจ และในครั้งนี้เป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนในเรื่องทั่วไป มิได้เน้นบทบาททางด้านปรับปรุงเชิงวิชาการมากนัก แต่ปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง
การใช้เวลายังมีอยู่

5. ครูได้เข้านิเทศตามเวลากำหนดไว้หรือไม่

ยังมีปัญหาแบบเดิม ครูมีเวลาน้อยเนื่องจากต้องทำงานด้านอื่น ๆ บางครั้งเป็นงาน
เร่งด่วนตรงกับเวลาทำการนิเทศ และนอกจากนั้นเวลาที่ไปสังเกตการสอนห้องอื่น ห้องเรียน
ของตนเองต้องเตรียมงานให้นักเรียนทำ บางครั้งต้องฝากให้ผู้บริหารดูแล แต่บางครั้งครูมิได้
เตรียมงานให้นักเรียน ทำให้นักเรียนต้องเสียเวลาในการเรียนบ้างเหมือนกัน

6. ในการทดลองการนิเทศครั้งที่ 2 นี้ ครูได้สังเกตการสอนครบตามขั้นตอนทั้ง 3 ขั้น
หรือไม่

ทำครบทั้ง 3 ขั้นตอน แต่รายละเอียดในการปฏิบัติไม่แน่ใจว่ามีการปฏิบัติตามที่ได้
ตกลงกันไว้หรือไม่ การพูดคุยกันภายหลังการสอนเคยถามเพื่อนครูทราบว่ามีกล้าทำการตำหนิการ
สอนของเพื่อนเมื่อพบปัญหา ดังนั้นจึงเป็นการชมเชยกันมากกว่าการแก้ไขข้อบกพร่อง และครู
บางท่านยังคิดว่าในการ ไปแนะนำผู้อื่นนั้น ถ้าตนเองยังไม่ดีพอแล้ว จะทำให้ผู้อื่นขาดความศรัทธา
และอาจเป็นการแนะนำผู้อื่นได้แต่ตนเองปฏิบัติไม่ได้

7. ครูได้มีการเปลี่ยนแปลงบ้างหรือไม่ ในสภาพการสอนตามปกติ นอกเหนือจากเวลา
การสังเกตการสอนตามปฏิทิน

ในครั้งที่ 2 นี้ ครูเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น อาจเป็นเพราะการแก้ไขข้อบกพร่องครั้งนี้ เป็นการแก้ไขเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การรับผิดชอบ การปรับปรุงแนวทางการทำงาน ความเป็นระเบียบการทำงาน ดังนั้น ครูจึงช่วยกันปรับปรุง แก้ไข อบรม เอาใจใส่ด้านการเรียน การสอนมากขึ้น

8. ท่านเคยสังเกตหรือไม่ว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นหรือไม่
ดีขึ้น โดยเฉพาะในครั้งที่ 2 ครูเอาใจใส่การอบรม

9. ถ้าจะนำวิธีการทดลองนี้ไปใช้ในเทศการเรียนการสอนในโรงเรียน ท่านคิดว่าควรทำ
อย่างไรบ้าง

ให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นด้วยก่อน และผู้บริหารต้องเข้าใจขั้นตอนชัดเจน รู้แนวทางการปฏิบัติ และต้องให้ครูพอใจด้วย และที่สำคัญผู้บริหารต้องเอาใจใส่ด้วย

10. การนิเทศวิธีนี้ผู้บริหารไม่มีบทบาทเลย ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

ในการทดลองครั้งนี้ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าจะใช้วิธีการนิเทศวิธีนี้ไปใช้จริงแล้ว
ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้กำกับกับการนิเทศด้วย ถ้าผู้บริหารไม่เอาใจใส่เลยการนิเทศคงสำเร็จยาก

11. การนิเทศที่ใช้ครูทำการนิเทศตนเอง มีความแตกต่างกับการนิเทศที่ผู้บริหารเคยใช้
อย่างไรบ้าง

เป็นจุดประสงค์เดียวกัน คือ ให้ครูขยันสอน ปรับปรุงวิธีสอน แตกต่างที่การปฏิบัติ
ของครู ถ้าครูปฏิบัติตามวิธีการนิเทศได้ จะเป็นการดี แต่ก็มีความเสี่ยงคือครูจะทำหรือไม่ทำก็ได้ และ
ถ้าผู้บริหารนิเทศนั้น ถ้าผู้บริหารเอาใจใส่จะเป็นการที่ดี แต่ถ้าไม่ทำก็เหมือนเดิม สรุปว่า อยู่ที่
ความตั้งใจในการนิเทศมากกว่า

12. ปัญหาในการนิเทศที่ได้ทำการทดลองนี้ ท่านคิดว่ามีปัญหามากน้อยอย่างไร และจะแก้ไขอย่างไร

ปัญหาคือ ครูมีความรับผิดชอบต่อการนิเทศเพียงใด แค่ไหน ครูกลัวที่จะแลกเปลี่ยน
กันเองอย่างเป็นระบบหรือไม่ ครูเอาใจใส่กับปัญหา และมีความต้องการแก้ไขปัญหามากน้อย
เพียงใด ครูมีเวลาในการที่จะมานั่งปรึกษาหารือ หรือวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาเพียงใด และครูเชื่อมั่น
ตัวเองในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน เสนอแนะกันได้หรือไม่

ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือเวลา ครูต้องแบ่งเวลาส่วนหนึ่งมาทำกรณีศึกษา ทำให้ห้องเรียนขาดครู กรณีศึกษาก็เป็นเพียงการทำดีที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้การปฏิบัติจริงไม่เกิดขึ้น ครูต้องมีเวลาทำงานอื่น ๆ

การแก้ไขต้องให้ผู้บริหารควบคุม เพิ่มครูอีก ให้ครูมีเวลาที่จะนิเทศกันเอง ให้กำลังใจครูที่ต้ออกตั้งใจ เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ โดยเฉพาะการให้ความดีความชอบ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลสรุปจากแบบสอบถาม

การประเมินผลการวิจัยในการสร้างรูปแบบกรณีศึกษาการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา นอกจากจะสัมภาษณ์ผู้บริหารแล้ว ข้อมูลส่วนหนึ่ง ได้จากการสร้างแบบสอบถามครูผู้สอนทั้ง 3 โรงเรียน ซึ่งมีครูเข้าร่วมการทดลอง 18 คน การใช้แบบสอบถามกระทำ 2 ครั้ง ครั้งแรกหลังจากทำการทดลองได้ 12 สัปดาห์ คือ ระหว่างวันที่ 15-19 สิงหาคม 2537 และครั้งที่ 2 ห่างจากครั้งแรกคือ 4 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 19-23 กันยายน 2537 ซึ่งผลจากการใช้แบบสอบถามทั้ง 2 ครั้งได้ผลสรุปพอสังเขป ดังนี้

1. พฤติกรรมของครูต่อกระบวนการนิเทศ

1. รูปแบบกรณีศึกษาภายในโรงเรียนที่ได้นำมาทดลอง น่าจะใช้ได้หรือไม่
 - ครั้งที่ 1 ใช้ได้ 10 คน ไม่แน่ใจ 6 คน คิดว่าใช้ไม่ได้ 2 คน
 - ครั้งที่ 2 ใช้ได้ 14 คน ไม่แน่ใจ 4 คน
2. เมื่อท่านรับทราบกรณีศึกษาจากการประชุมกลุ่มย่อย ท่านรู้สึกอย่างไร
 - ครั้งที่ 1 คิดว่าต้องทดลองปฏิบัติก่อน บางคนคิดว่าไม่ได้ผลเท่าที่ควร บางส่วนตอบว่ารู้สึกอึดอัดใจ ทำอะไรไม่ถูก และบางคนคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระ
 - ครั้งที่ 2 มีความสบายใจมากขึ้น ไม่สับสนเหมือนกับรับทราบครั้งแรก คิดว่าสามารถทำได้ ไม่มีอะไรยุ่งยาก บางส่วนไม่แน่ใจว่าจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างเต็มที่

3. ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทดลองครั้งนี้ว่าอย่างไร

ครั้งที่ 1 เป็นการทดลองเพื่อผลการวิจัย และนำไปใช้ได้จริง บางส่วนตอบเป็นการทดลองปรับปรุงการเรียนการสอน และเป็นการหาวิธีการที่จะให้ครูสอนดีขึ้น

ครั้งที่ 2 ทดลองว่าถ้าให้ครูนิเทศกันเองจะดีหรือไม่ เป็นการหาผลการสอนว่าวิธีใดจะดี และให้ครูดูตัวอย่างซึ่งกันและกัน ให้ครูช่วยเหลือกันในการสอน เพื่อให้นักเรียนดีขึ้น

4. ท่านเข้าใจขั้นตอนตามกระบวนการนิเทศทั้ง 8 ขั้นตอน เป็นอย่างดีหรือไม่

ครั้งที่ 1 เข้าใจ 8 คน พอเข้าใจบ้าง 5 คน ไม่ค่อยเข้าใจ 5 คน

ครั้งที่ 2 เข้าใจเป็นอย่างดี 14 คน เข้าใจ 4 คน

5. ตามความคิดของท่าน ท่านเข้าใจว่าวิธีการนิเทศมีความยากหรือง่ายสำหรับท่าน

ครั้งที่ 1 ง่าย ไม่ยาก 12 คน ปานกลาง 3 คน ยาก 3 คน

ครั้งที่ 2 ง่าย 15 คน ง่ายแต่ยุ่งยากหลายขั้นตอน 3 คน

6. ท่านพร้อมที่จะเข้าร่วมการนิเทศวิธีนี้ได้ หรือไม่

ครั้งที่ 1 พร้อมทั้งหมด

ครั้งที่ 2 พร้อมทั้งหมด

7. การนิเทศที่ท่านได้ทำการทดลองนี้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานประจำของท่านหรือไม่

ครั้งที่ 1 ไม่มี 16 คน มีบ้าง 2 คน

ครั้งที่ 2 ไม่มี 15 คน มีบ้าง 3 คน

8. การนิเทศวิธีนี้ น่าจะเป็นการนิเทศที่ดีอีกวิธีหนึ่งได้ หรือไม่

ครั้งที่ 1 ได้ทั้งหมด

ครั้งที่ 2 ได้ทั้งหมด

9. การนิเทศวิธีนี้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปแบบของการนิเทศชัดเจนหรือไม่

ครั้งที่ 1 ชัดเจน ทำเป็นขั้นตอนดี ทำตามแผนผัง 14 คน ไม่ชัดเจน 4 คน

ครั้งที่ 2 ชัดเจน เข้าใจง่าย 18 คน

10. ถ้ามีการบังคับให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามนิเทศภายใน การนิเทศวิธีนี้ท่านจะเลือกใช้หรือไม่ เพราะอะไร

- ครั้งที่ 1 - เลือก 13 คน เพราะนิเทศกันเอง 7 คน ผู้บริหารไม่ได้เป็นผู้นิเทศ เพราะผู้บริหารอาจบังคับ จ้างผิด 6 คน
- ไม่เลือก 5 คน เพราะ ไม่ชอบการบังคับ 1 คน เพราะครูนิเทศกันเองไม่จริงจัง 2 คน เพราะน่าจะมีวิธีอื่นอีก 2 คน
- ครั้งที่ 2 - เลือก 15 คน เพราะนิเทศกันเองง่าย 13 คน เพราะกลัวผู้บริหารจ้างผิด 2 คน
- ไม่เลือก 3 คน เพราะควรใช้วิธีอื่นบ้าง 2 คน เพราะบางคนไม่เอาใจใส่ 1 คน

2. สภาพการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง

1. หลังจากที่ได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการสังเกตการสอน ท่านปฏิบัติอย่างไร

ครั้งที่ 1 ปฏิบัติทุกครั้ง 7 คน ปฏิบัติบางครั้ง 11 คน

ครั้งที่ 2 ปฏิบัติทุกครั้ง 12 คน ปฏิบัติบางครั้ง 6 คน

2. ก่อนการสังเกตการสอนทุกครั้ง ท่านได้พบกับคู่ของท่านเพื่อกำหนดแนวทางในการสังเกตอย่างไร

ครั้งที่ 1 กำหนดให้สังเกตเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ 4 คน

กำหนดให้สังเกตเรื่องทั่วไป - คน

ได้มีการกำหนดทั้ง 2 กรณีข้างต้น 14 คน

ครั้งที่ 2 กำหนดให้สังเกตเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ 8 คน

กำหนดให้สังเกตเรื่องทั่วไป 5 คน

ได้มีการกำหนดทั้ง 2 กรณีข้างต้น 5 คน

3. ท่านมีความต้องการที่จะให้เพื่อนช่วยแนะนำติชมการสอนของท่านบ้าง

ครั้งที่ 1 ต้องการบ้างทุกคน

ครั้งที่ 2 ต้องการบ้างทุกคน

4. ท่านต้องการที่จะสังเกตเทคนิคการสอนที่ดีจากเพื่อนของท่านบ้าง
 ครั้งที่ 1 ต้องการทุกคน
 ครั้งที่ 2 ต้องการทุกคน
5. หลังจากสังเกตการสอน ท่านเคยได้รับคำติชมจากเพื่อนที่ได้สังเกตการสอนของท่านอย่างไร
 ครั้งที่ 1 ทุกครั้ง 10 คน เป็นบางครั้ง 8 คน
 ครั้งที่ 2 ทุกครั้ง 18 คน
6. ท่านเคยให้คำติชมเพื่อนของท่านหลังจากการสังเกตการสอนเพื่อนของท่านอย่างไร
 ครั้งที่ 1 ทุกครั้ง 9 คน เป็นบางครั้ง 9 คน
 ครั้งที่ 2 ทุกครั้ง 18 คน
7. เมื่อท่านเป็นฝ่ายสังเกตการสอนของเพื่อน ท่านเคยได้รับแนวคิด เพื่อมาปรับปรุงการสอนอย่างไร
 ครั้งที่ 1 ได้รับแนวคิดทุกครั้ง 3 คน มีบ้างบางครั้ง 15 คน
 ครั้งที่ 2 ได้รับแนวคิดทุกครั้ง 5 คน มีบ้างบางครั้ง 10 คน
8. ท่านได้เคยพบเห็นแนวทางการสอนที่ไม่เป็นการสมควรในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่
 ครั้งที่ 1 มีบ่อย ๆ 8 คน มีบ้าง 9 คน ไม่มีเลย 1 คน
 ครั้งที่ 2 มีบ่อย ๆ 10 คน มีบ้าง 8 คน
9. ท่านมีความรู้สึกว่าคุณเพื่อนของท่าน ได้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนดีขึ้นหรือไม่
 ครั้งที่ 1 ดีขึ้นบ้าง 15 คน ดีขึ้นมาก 1 คน ไม่ดีขึ้นเลย 2 คน
 ครั้งที่ 2 ดีขึ้นบ้าง 11 คน ดีขึ้นมาก 6 คน ไม่ดีขึ้นเลย 1 คน
10. ท่านรู้สึกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของท่านมีการปรับปรุงดีขึ้นกว่าเดิม
 ครั้งที่ 1 เป็นไปได้บ้าง 15 คน ยังเหมือนเดิม 3 คน
 ครั้งที่ 2 เป็นไปได้บ้าง 14 คน ยังเหมือนเดิม 4 คน

3. ปัญหาที่ เกิดขึ้นจากกระบวนการนิเทศ

1. ความเข้าใจขั้นตอนตามกระบวนการนิเทศมีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มี 6 คน มีบ้าง 12 คน เหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากการไม่แน่ใจในการให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน และรูปแบบของการนิเทศไม่เข้าใจการสังเกตการสอน

ครั้งที่ 2 ไม่มี 15 คน มีบ้าง 3 คน เรื่องรูปแบบการนิเทศการสังเกต

2. การรวบรวม การศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 10 คน มีบ้าง 3 คน มีมาก 5 คน ปัญหาส่วนใหญ่คือยังไม่สามารถรวบรวมปัญหาได้ชัดเจน เนื่องจากเริ่มเปิดเรียนภาคต้น

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหาทั้งหมด

3. การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา มีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 2 คน มีบ้าง 7 คน มีมาก 9 คน สาเหตุที่มีปัญหาคือส่วนใหญ่คือ มีความเห็นว่า ผู้ทำการวิเคราะห์ปัญหาไม่มีความกล้าพอในการวิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากกลัวว่าวิพากษ์วิจารณ์ไปแล้ว อาจทำให้ต้องนำไปสู่การแก้ไขที่ต้องรับภาระหน้าที่มากขึ้น

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา 14 คน มีปัญหบ้าง 4 คน สาเหตุคือเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาก็ได้วิเคราะห์ไว้ก่อนแล้ว อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง

4. ความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนมีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 15 คน มีบ้าง 3 คน ปัญหาคือ ครูบางคนยังไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์เสนอความผิด

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา 14 คน มีบ้าง 4 คน ปัญหาคือ ครูไม่กล้าวิจารณ์และครูบางคนมีภาระมากทำให้เวลาที่จะร่วมประชุมแก้ปัญหา มีน้อย

5. ความร่วมมือในการทำปฏิทิน กำหนดเวลาในการสังเกตการสอนมีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหาทุกคน

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหาทุกคน

6. การปฏิบัติตามข้อตกลงในการเข้าชั้นสังเกตการสอน มีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 5 คน มีบ้าง 7 คน มีมาก 6 คน ปัญหาคือมีเวลาน้อย ครูไม่มาโรงเรียน ไม่กล้าสอนเพื่อน กลัวเพื่อนไม่ยอมรับ อายเพื่อน มีกิจกรรมอื่นที่จำเป็น

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา 8 คน มีบ้าง 7 คน มีมาก 1 คน ที่มีปัญหาคือ ครูไม่พอ ปลอบให้ห้องตนเองว่าง ทำให้นักเรียนไม่มีงานทำ ขณะที่มาสังเกตผู้อื่นและอายเพื่อน ไม่กล้าแนะนำเพื่อน

7. การทบทวนวางแผนก่อนทำการสังเกตการสอนมีปัญหอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 10 คน มีปัญหาบ้าง 6 คน มีมาก 2 คน ปัญหาคือ ไม่มีหลักการที่จะตกลงกันว่าจะทำอย่างไร ครูบางคนไม่เตรียมการสอนเลย ไม่ทำเพราะไม่เคยและไม่กล้าพูดกับเพื่อน

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา 17 คน มีปัญหาบ้าง 1 คน ปัญหาจากการไม่เตรียมการสอน

8. ในขณะที่ทำการสังเกตการสอนมีปัญหอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 12 คน มีบ้าง 3 คน มีมาก 3 คน ปัญหาคือขณะเพื่อนสอนไม่สามารถลงได้ทุกรายการ และบางรายการไม่ชัดเจนรวมถึงไม่กล้ากรอกตามความจริง

ครั้งที่ 2 ทุกคนไม่มีปัญหา

9. หลังจากการสังเกตการสอนแต่ละครั้งสิ้นสุดลง มีการเสนอแนะติชมอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา 2 คน มีบ้าง 8 คน มีมาก 8 คน สาเหตุปัญหาคือไม่กล้าติ และเมื่อชมจะกลายเป็นการเป็นขบไม่จริงใจ

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา 10 คน มีบ้าง 8 คน ปัญหาคือ ไม่กล้าติ กลัวเพื่อนโกรธ กลัวว่าเพื่อนจะไม่ศรัทธา

10. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนหลังทำการทดลองระยะหนึ่ง มีปัญหาอย่างไร

ครั้งที่ 1 ไม่มีปัญหา

ครั้งที่ 2 ไม่มีปัญหา

ตารางที่ 11 ความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศ

ความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศ	ระดับความเห็นด้วย					
	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การนิเทศวิธีนี้น่าจะเกิดผลดีกว่าการที่ ให้ผู้บริหารทำการนิเทศ	6	8	4	8	8	2
2. การที่ให้ครูทำการนิเทศกันเองทำให้เกิด ความคิดหลากหลาย	10	8	–	9	9	–
3. ครูมีความตั้งใจในการทำการนิเทศ เป็นอย่างดี	5	6	7	7	8	3
4. การแนะนำ ดี ชม จากเพื่อนไม่เสีย ขวัญและกำลังใจ	12	6	–	10	6	2
5. การ ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนบ่อย ๆ ทำให้ปรับปรุงการสอนดีขึ้นเรื่อย ๆ	8	9	1	9	9	–
6. การนิเทศเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจในการ แก้ไขปัญหาและการกระทำด้วยความ เต็มใจ	6	10	2	7	10	1
7. การนิเทศวิธีนี้ไม่สร้างปัญหาอุปสรรคใน การปฏิบัติงานใด ๆ ในโรงเรียน	7	10	1	6	9	3
8. ครูเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ความ สามารถซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ	5	11	2	6	10	2

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศ	ระดับความเห็นด้วย					
	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
9. การนิเทศวิธีนี้ได้แนวคิดบางอย่าง						
นำมาปรับปรุงประสิทธิภาพการสอน	10	5	3	9	9	–
10. เป็นวิธีการนิเทศภายในที่ครูสามารถ						
ริเริ่มจัดทำขึ้นเองได้	3	10	5	5	8	5

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นของครูในการนำกระบวนการนิเทศไปใช้

ความคิดเห็นของครูในการนำ กระบวนการนิเทศไปใช้	ระดับความเห็นด้วย					
	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การนิเทศวิธีนี้เหมาะสมสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาทุกโรงเรียน	7	10	1	8	10	-
2. เป็นวิธีการนิเทศที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	10	8	-	12	6	-
3. เป็นการนิเทศที่ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้ เชี่ยวชาญในการนิเทศ	8	9	1	7	11	-
4. ถึงแม้ไม่มีบุคลากรด้านการเรียนการสอนก็ สามารถนำวิธีการนิเทศวิธีนี้มาเพิ่ม ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการ สอนของครูได้	10	8	-	12	6	-
5. การนิเทศวิธีนี้เหมาะกับการที่จะ พยายามยกระดับประสิทธิภาพทางการ สอนของครู เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น	5	7	6	7	7	4
6. ผู้บริหารโรงเรียนจะมีเวลาบริหารงาน อื่นมากขึ้น ถ้าใช้การนิเทศวิธีนี้	10	8	-	12	6	-
7. การนิเทศวิธีนี้ผู้บริหารมีหน้าที่ริเริ่ม ประสานงาน อำนวยความสะดวก	8	9	1	9	9	-

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ความคิดเห็นของครูในการนำ กระบวนการนิเทศไปใช้	ระดับความเห็นด้วย					
	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
8. การนิเทศจะยุติเมื่อครูได้รับการ ปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนสูงขึ้น และ ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจในระดับหนึ่ง ก็ได้	7	7	4	8	9	1
9. เป็นการนิเทศที่ตรงกับความหมายของ การนิเทศภายในอย่างแท้จริง	3	11	4	8	10	–
10. น่าจะมีการส่งเสริมและ เผยแพร่ความ คิดในการนิเทศวิธีนี้มากยิ่งขึ้น	4	8	6	11	7	–

ตอนที่ 3 การทดลองรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของครูผู้สอนจากการสังเกตของผู้ทำการวิจัย

นับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เข้าทำการทดลองรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนนั้น ได้พยายามศึกษาพฤติกรรมของครู เกี่ยวกับการทดลองดังกล่าว โดยวิธีการสังเกตตลอดระยะเวลาที่ได้ทำการวิจัยทดลอง ซึ่งน่าที่จะนำมากล่าวเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในการทดลอง พอสังเขปดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหา ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการศึกษาปัญหาเป็นอย่างดี ครูได้พยายามที่จะรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นในปีการศึกษาที่ผ่านมา นำมาเป็นพื้นฐานการคาดการณ์ว่า น่าจะมีส่วนใกล้เคียงกัน เนื่องจากในปีการศึกษาใหม่ นักเรียนจะได้รับการเลื่อนชั้นเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งครูทราบปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และโดยเฉพาะด้านความรู้ สติปัญญาของนักเรียน

การอธิบายปัญหาเกิดขึ้นจากครูเกือบทุกคน และเมื่อใช้แบบสอบถามปลายเปิด มอบหมายให้ครูกลับไปเขียนสรุปปัญหา หลังจากดำเนินการอธิบายแล้ว ครูได้เขียนปัญหาโดยสรุปได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดได้กล่าวไปแล้ว

2. การวิเคราะห์ปัญหา ครูทุกคนได้ประชุมร่วมกัน หลังจากผู้วิจัยได้นำปัญหามาสรุปให้ กระชั้นขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการอธิบายถึงสาเหตุต่าง ๆ และนำมาสู่การสรุปที่ครูสามารถจะแก้ไขได้ ถึงแม้ปัญหาบางอย่างที่ได้อธิบายจนหาข้อสรุปไม่ได้ แต่การแก้ไขในสิ่งที่กระทำได้จากการเรียนการสอน ก็ถือว่าโรงเรียนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาในบางส่วน ถึงแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม ซึ่งครูให้ความร่วมมือเสนอแนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นอย่างดี มีครูเพียงไม่เกิน 5 คนที่พูดน้อย แต่ก็ร่วมมือด้วยดี

3. การลำดับความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ครูเข้าใจถึงเหตุผลในการเรียงลำดับของปัญหา เพื่อนำปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขก่อนนำมาเป็นลำดับแรก ครูทุกคนเห็นว่า วิชาทักษะภาษาไทยควรแก้ไขก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้มีการอธิบายบ้างเล็กน้อย ทุกคนมีความเห็นตรงกันและปัญหารองลงไปคือ เกี่ยวกับระเบียบวินัยในชั้นเรียน ซึ่งอธิบายว่าเป็นสิ่งที่ควรนำมาทดลองแก้ไข ด้วยการนิเทศนี้บ้าง จึงสรุปได้ว่า ครูต้องการที่จะเห็นว่าการทดลองทำการนิเทศครั้งนี้ทั้งการแก้ไข ปัญหาเชิงวิชาการ และด้านระเบียบวินัยนักเรียนนั้น การนิเทศวิธีนี้จะมีจุดเด่นจุดด้อยเพียงใด

4. การจับคู่นิเทศ ครูมีความรู้สึกว่าเป็นการนิเทศแนวใหม่ที่ครูจับคู่กันเอง และจับคู่กันตามความพอใจ สังเกตได้จากการซักถามของครู แต่ครูก็ยังเคลือบแคลงใจว่าจะมีวิธีการทำอย่างไร ในการนิเทศวิธีนี้และแปลกใจที่ทำไม่ทำให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ทำการนิเทศ การที่ครูสงสัยสอบถาม ซักถาม อาจมองได้ว่า ครูให้ความสนใจดี และอาจเป็นไปได้ว่า ครูอาจจะไม่เชื่อสนิทใจนักที่เขาจะนิเทศกันเองได้ การจับคู่นิเทศผู้วิจัยได้นำแผนผังมาให้ดูและอธิบายเพียงย่อ ๆ ครูทุกท่านก็เข้าใจวิธีการจับคู่นิเทศเป็นอย่างดี

ในการจับคู่นิเทศนี้ ผู้วิจัยทราบมาก่อนว่ามีอยู่ 1 ใน 3 โรงเรียนที่ครูแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน โดยการบอกเล่าของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ดังนั้นเมื่อสังเกตในขั้นตอนจับคู่ครูจะพอใจเนื่องจากคู่ของเขา เขาสามารถที่จะเลือกเองได้ และ ไม่เกิดปัญหาแต่ประการใด

5. การจัดการตารางเวลาเพื่อสังเกตการสอน เมื่อผู้วิจัยอธิบายโดยใช้แผนภูมิ และกระดานชอล์ค โดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ครูทุกคนก็เข้าใจและสามารถกำหนดเวลากันได้เองตามความพอใจ ตามแต่คู่ของเขาจะสะดวก ครูทุกคนให้ความร่วมมือและเมื่อมาถึงขั้นตอนนี้ พบว่าครูเริ่มเข้าใจทุกอย่างมากขึ้น โดยสังเกตจากการจัดการตารางนิเทศมีการโต้แย้งสลับเปลี่ยนเวลาที่เหมาะสม รวมถึงการจัดเวลาให้สัมพันธ์กับวิชาที่สอนอยู่เป็นประจำในแต่ละวันอีกด้วย

6. การให้ความรู้ครูเกี่ยวกับการสังเกตการสอน เมื่อพูดเรื่องการสังเกตการสอนครูเกือบทุกคนมีข้อสงสัย ซักถาม ซึ่งน่าสังเกตได้ว่า ครูไม่เคยชินกับการสังเกตการสอนเลยและมีความรู้สึกว่าการสังเกตการสอนเป็นเรื่องประเมินความสามารถในการสอนของครูทำให้ครูเริ่มเครียด ผู้วิจัยได้พยายามอธิบายและแจกเอกสารที่จัดทำขึ้นเกี่ยวกับการสังเกตการสอนและให้ตัวอย่างแบบสังเกต เพื่อให้ครูคลายความวิตกกังวล เมื่อพูดถึงการสังเกตการสอนที่เป็นหัวใจในการทดลองครั้งนี้ว่า ทั้งผู้สอนและผู้สังเกตการสอนต่างก็ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในขณะเดียวกัน โดยอธิบายแยกแยะรายละเอียดต่าง ๆ จึงรู้สึกว่าครูเข้าใจจุดประสงค์ที่ต้องการ แต่ครูก็ยังไม่คลายความสงสัยตัวของเขาเองว่า เขาจะทำได้หรือไม่ตามแนวคิดของผู้วิจัย

7. การพบกันก่อนการสอน ในระยะแรกที่เริ่มทำการทดลองรู้สึกที่ครูเครียดอีกัดใจมากเกี่ยวกับการพบกันก่อนสอน เพราะครูไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นกันอย่างไร จะดูอะไร จะตกลงอะไรกันบ้าง ผู้วิจัยต้องแนะนำเกือบจะทุกคู่ที่นิเทศใน 2 สัปดาห์แรกและบางคนก็ไม่ได้มาพบกันก่อน

หรือพบกันเพียงขอทราบว่าจะสอนอะไรเท่านั้น ขึ้นตอนนั้นนับว่าเป็นนามธรรม จนดูคล้ายกับว่าไม่มีหลักเกณฑ์อะไร ในระยะแรกผู้วิจัยต้องเป็นผู้ริเริ่มเพื่อให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่ในสัปดาห์ที่ 5-10 ครูทุกคนมีความเคยชิน เนื่องจากได้ทำกันหลายครั้ง จนมีความกล้าพอที่จะทำได้โดยไม่ต้องแนะนำ และอาจเนื่องมาจากในสัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 6 เป็นวิชาภาษาไทย การนิเทศจึงเป็นลักษณะวิชาการ ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศยังไม่เคยชิน ต่างมุ่งหวังเนื้อหาวิชาการมากเกินไปกว่าการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งในระยะที่การทดลองการแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย ผ่านไป ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้กับครู ซึ่งบางคนยังผิดพลาดต่อเป้าหมายในการสังเกตการสอน มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาการกว่ามุ่งเน้นหลัก และวิธีการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนและในระยะหลังเปลี่ยนมาแก้ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยต่าง ๆ ของนักเรียนนั้น ทำให้การพบกันก่อนสอนมีเป้าหมายชัดเจนขึ้น ครูมีความเคยชินมากขึ้น และธรรมชาติของการสอนไม่เน้นเนื้อหาวิชา แต่มุ่งเน้นวิธีการมากขึ้น จึงทำให้ครูเกิดความรู้สึกปฏิบัติงานขึ้น

8. การสังเกตการสอน ครูเข้าใจวิธีสังเกตดีทุกคน เนื่องจากเป็นการปฏิบัติที่ชัดเจน มีแบบฟอร์มในการสังเกต ซึ่งดูก็ไม่น่ามีปัญหอะไร แต่จากการที่ขอดูแบบสังเกตหลังจากการสอน ผ่านไปแล้ว พบว่าส่วนใหญ่ครูตำหนิกันน้อยมาก มีแต่ใส่ในช่องพฤติกรรมของครูแต่ละหัวข้อว่า ประการ คือ ครูอาจจะเกรงใจเพื่อนจึงไม่กล้าติ หรืออาจจะไม่มีอะไรน่าตำหนิในการสอนเลยก็ได้ ซึ่งในสภาพเป็นจริงไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น ส่วนในช่องที่ให้บันทึกถึงการสอนที่น่าประทับใจ และนำมาเป็นแบบอย่างก็เช่นเดียวกันมีน้อยมาก ซึ่งครูอาจไม่พบสิ่งประทับใจจากเพื่อนของเขาเลยก็ได้ หรืออาจจะเห็นเทคนิควิธีการของเพื่อนของเขาจนเคยชินแล้วก็ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดความคาดคะเน

9. การพบกันภายหลังการสอน ผู้วิจัยมีส่วนร่วมรับฟัง การพบปะกันของครูภายหลังการสอน มากนัก เนื่องจากให้อิสระครูผู้สอนได้กล่าวทั่วถึง ชมเชยกันเอง แต่จากการร่วมรับฟังบางครั้ง และสอบถาม พบว่า ครูส่วนมากจะชมเชยกัน และไม่ติเตียนเพื่อน และบางคนได้กล่าวว่า ส่วนไม่ดีเขาไม่กล้าพูด แต่จะนำมาเปรียบเทียบกับตนเอง เพื่อจะไม่แสดงพฤติกรรมเหล่านั้น เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งไม่เหมาะสม

10. การเอาใจใส่ในการปฏิบัติตามปฏิทินการนิเทศ ในการสังเกตการสอน ครูจะทำการนิเทศตามเวลาเป็นส่วนมาก มีบางส่วนที่ทำไม่ตรงตามปฏิทินกำหนด เนื่องจากมีงานเร่งด่วน หรือไม่ได้ปฏิบัติตามการสอน โดยเฉพาะครูทำโครงการอาหารกลางวัน ครูทำการเงิน เป็นต้น

อนึ่ง ได้กล่าวแล้วว่าในโรงเรียนที่ได้ทำการทดลองทั้ง 3 โรงเรียนนี้ มีครูจำกัด เมื่อครูคนใดคนหนึ่งไม่ไปปฏิบัติตามการสอน ครูที่สอนอยู่ต้องรับภาระมากขึ้น บางครั้ง ทำให้การทดลองนิเทศต้องเป็นอุปสรรคไปด้วยเช่นกัน

11. การวิเคราะห์ผลภายหลังการสอน เมื่อการแก้ปัญหาที่ได้วิเคราะห์ผ่านไประยะเวลาหนึ่ง ในการทดลองแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย ใช้เวลาในการสังเกตการสอน 6 สัปดาห์ จึงนำมาวิเคราะห์ โดยการทดสอบความรู้และสังเกต ซึ่งครูเป็นผู้ดำเนินการพบว่าแก้ปัญหาไม่ได้บ้างและน่าพอใจ จนนำปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนไม่รับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัยในการทำงาน มาทำการทดลองนิเทศต่อไปอีก 4 สัปดาห์ ด้วยวิธีสังเกตการสอนเหมือนกัน พบว่าครูไม่เข้าใจในการวิเคราะห์ผลในระยะแรก แต่ในระยะหลังครูเข้าใจเป็นอย่างดี และสามารถบอกถึงสภาพน่าพอใจของนักเรียนได้ชัดเจน

12. การมีมนุษยสัมพันธ์ของครู ระหว่างและหลังการทดลอง พบว่า ครูยังดำเนินกิจกรรมกลุ่มย่อยระหว่างสมาชิกในโรงเรียนเดียวกันอย่างปกติ คนที่เคยมีความขัดแย้งกันอันเนื่องจากความขัดแย้งแต่เดิมภายในโรงเรียนนั้น ในระยะหลังสังเกตว่าในการประชุมได้สามารถแสดงความคิดเห็นมากขึ้น กล่าวที่จะกล่าวถึงบุคคลในโรงเรียนมากขึ้น

13. การเตรียมการสอนของครูนั้น ในระยะแรกมีปัญหามาก ครูจำนวนเพียงไม่กี่คนที่เตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน เมื่อทำการนิเทศโดยวิธีนี้ครูมีการเตรียมการสอนเพื่อให้เพื่อนครูได้ทราบในการพบกันก่อนการสังเกตการสอนมากขึ้น

14. สภาพการสอนของครูในห้องเรียน พบว่าครู จัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาตามที่ได้วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุปัญหา ซึ่งครูได้นำมาปฏิบัติในชั้นเรียนของตน นอกเหนือจากเวลาสังเกตการสอน นักเรียนได้ทำกิจกรรมมากขึ้น

15. สภาพนักเรียนภายหลังและระหว่างขั้นตอนในระยะเวลาการทดลอง พบว่าในระยะแรกนักเรียนมีปัญหากับระเบียบวินัยภายในห้องเรียน แต่ในระยะทำการทดลองนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน ซึ่งน่าเกี่ยวเนื่องจากการที่ครูมีกิจกรรมให้นักเรียนมากขึ้นและครูเอาใจใส่อบรมสั่งสอนในส่วนที่เป็นปัญหามากขึ้นนั่นเอง